

NADER

DANKBAAR
GEREFORMEERD

7/8

JAARGANG 30
JULI/AUGUSTUS 2023

BEKEKEN

WOORD & WERELD MAGAZINE

Gods gezicht weerspiegeld

- Ladder of lift?
- De gehoorzame Zoon
- Onder Pontius Pilatus

Redactioneel

Genadetijd

We leven momenteel in een wereld waarin de zorgen toenemen. Alleen al de zorgen over het klimaat nemen ongekende proporties aan. Halverwege de maand juni kopte de krant: 'Het weer in de wereld staat op zijn kop' (*ND* 13 juni 2023) Het jaar 2023 past niet in de weerpatronen van de afgelopen dertig, veertig jaar. Als je je al geen zorgen maakte, dan toch wel na het lezen van dit stuk. De opsomming grijpt je naar de keel. Er is niet eerder zo weinig zee-ijs gemeten rond Antarctica. De wereldwijde temperatuur schiet uit. De Noord-Atlantische Oceaan is extreem warm. En de CO-2 uitstoot door bosbranden piekt enorm.

In wat voor wereld komen we terecht? De klimaatveranderingen zullen een vluchtelingenstroom op gang brengen die zijn weerga niet kent. Grote droogte, bosbranden en hongersnood zullen mensen op de vlucht doen slaan. En dan de oorlog in Oekraïne die maar voortduurt. Hoe zal die zich ontwikkelen?

De zorgen nemen toe. Je zou er somber van worden. Toch zou je, in het licht van het bijbelboek Openbaring, wat er in onze dagen gebeurt ook als een zegen kunnen zien. Johannes zag in visioenen hoe een engel de bazuin blies en daarmee een ramp in gang zette. Als een waarschuwingssignaal voor de wereld. Een wake-up call. Dat mensen zich bekeren van hun verkeerde levenswandel; dat ze God erkennen als de Schepper en de Here Jezus als het Lam.

Het is nog genadetijd ...!

Pieter Boonstra

PS: Op de laatste pagina van dit nummer kunt u voor de laatste keer een gedicht lezen dat door Gert Slings is gekozen en toegelicht. We danken hem voor de vele inspirerende teksten waarmee hij ons 25 jaar lang heeft weten te enthousiasmeren voor de poëzie!

254 **REDACTIONEEL**
PIETER BOONSTRA

255 **SCHRIFTLICHT**
Het geloof is zowel een ladder als een lift
KEES DE GROOT

258 **ACTUEEL**
Gehoorzaam aan Gods Woord
JOHAN KLEIN

262 **THEMA**
Ds. J.W. Tunderman
De Schrift is de levende stem van God (1)
ANNE VAN DER SLOOT

268 **WOORDWAARDE**
Oog in oog met God
EGBERT BRINK

271 **COLUMN**
Selfie-ID
RUFUS POS

272 **LEER EN LEVEN**
Christus tegenover Pilatus
HARRY WENDT

277 **GELEZEN**

- Psychische problemen in de familie
Een boek voor naasten
HENK DROST
- Harmonie tussen geloof en wetenschap?
GERT VAN DEN BRINK

285 **UIT ANDERE BLADEN**

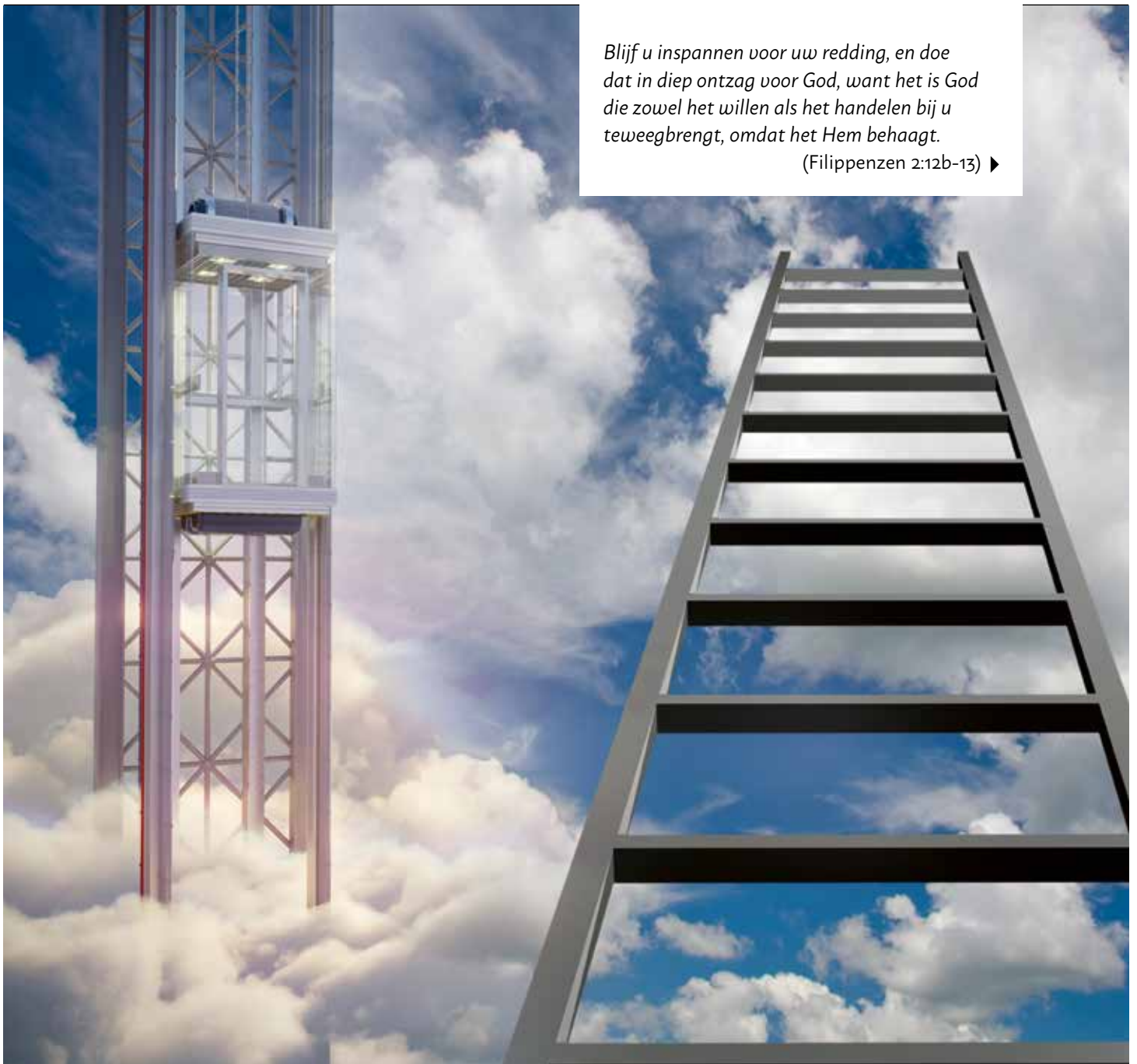
- Grenzen stellen in een
verwenmaatschappij
- Geestelijke volwassenheid
PERRY STORM

292 **GEDICHT**
Ik ben een zeiler. A. Wapenaar
GERT SLINGS

*Nieuw licht
op een bijbelgedeelte*

Het geloof is zowel een ladder als een lift

Blijf u inspannen voor uw redding, en doe dat in diep ontzag voor God, want het is God die zowel het willen als het handelen bij u teweegbrengt, omdat het Hem behaagt.

(Filippenzen 2:12b-13) ▶

**Geloven is niet
zoiets als in de
reclame: een beetje
van Maggi en een
beetje van mezelf**

De bekende radiopredikant ds. Buskes preekte eens op twee achtereenvolgende zondagen over twee verzen uit Filippenzen 2. De ene zondag preekte hij over vers 12. Het thema van de preek luidde: *Het geloof is een ladder en geen lift!* Met andere woorden, een mens moet zich inspannen om behouden te worden. De volgende zondag preekte hij over vers 13. Boven die preek stond als thema: *Het geloof is een lift en geen ladder!* Als een mens tot geloof komt is dat voor de volle honderd procent het werk van God. Na de tweede dienst dromden de kerkgangers om hem heen. ‘Dominee, is het geloof nou een ladder of een lift? Overheerst nu bij het geloof de stem van de mens of die van God? Wat telt zwaarder: onze eigen verantwoordelijkheid of Gods werk ...?’

Touwtrekken

Moeilijke vragen waarover gereformeerde gelovigen doorlopend aan het touwtrekken zijn. Sommigen pakken het touw aan de kant van vers 13 beet en zeggen: ‘Je kunt jezelf niet aan je eigen haren uit het moeras van de zonden optrekken. Je bekeert je niet, nee, je wordt bekeerd. Jij kiest niet voor God. Nee, God heeft voor jou gekozen. Schrijft Paulus ook niet: “Door die genade bent u nu immers gered; doordat u gelooft. Deze redding dankt u niet aan uzelf, ze is een geschenk van God” (Ef. 2:8). En zei Jezus niet: “Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke” (Joh. 6:44, NBG51). En was het in Filippi niet God zelf die het hart van Lydia de purperverkoopster opende? Het geloof is inderdaad een lift en geen ladder.’ Van de weeromstuit zijn er anderen die aan het andere eind van het touw

trekken. Zij zeggen: ‘Geloven is vooral kiezen voor God. Als mens moet ik me bekeren. Daarom zingen we bijvoorbeeld: “Vader deze dag geef ik mijzelf aan U” (Opw. 630). Geloven is aannemen wat God je aanbiedt en belooft. In de Bijbel klinkt immers heel vaak een gebiedende wijs: *zoekt!, hoort!, neigt!, doet!, weest!, ontvang!* Allemaal dingen die je zelf moet doen. Het geloof is een ladder en geen lift.’

Dilemma

Wat een lastig dilemma. Aan welke kant van het touw moet je nu meetrekken? Want wanneer alles, ja, zelfs mijn denken en willen, door God bepaald wordt, waar blijft dan mijn eigen verantwoordelijkheid? Ik ben toch meer dan een poppetje in een computerspel dat precies luistert naar wat de speler met de muis, met de joystick of met de duimen doet? Het geloof is echt meer dan een lift. God neemt mijn stappen op de ladder serieus. Als ik, aan de andere kant, alles op de kaart van mijn eigen verantwoordelijkheid zet, doe ik voor m'n gevoel tekort aan God en de overmacht van zijn liefde. Heel diep van binnen weet ik: ik ben een zondaar, vanuit mezelf denk ik niet aan God, laat staan dat mijn goede werken als traptreden kunnen functioneren van een trap die naar de hemel leidt. Vanuit mezelf kan ik met geen mogelijkheid tot God opklimmen. Als God zelf niet in actie komt, ga ik verloren. Gelukkig is God in zijn lieve Zoon Jezus naar ons afgedaald om ook mij te redden.

Honderd procent

Ds. Buskes had over dit dilemma goed nagedacht. Tegen de kerkgangers zei hij: *‘Het is beide waar. Het geloof is een ladder én een lift! Geloven is honderd procent ons werk én honderd procent Gods werk’.* Wat mij betreft een prachtig en heel wijs antwoord. Want in de kerk-

geschiedenis is wel geprobeerd het dilemma op te lossen door te stellen dat in de bekering God en mens samenwerken. Zoals in de reclame: een beetje van Maggi en een beetje van mezelf. Een beetje van God en een beetje van mezelf. In de gereformeerde theologie wordt dit *synergisme*, het samenwerken van God en mens, afgewezen. Geloven is niet vijftig procent iets van jezelf en vijftig procent iets van God. Nee! Geloven is honderd procent Gods werk én honderd procent ons werk.

Serius

Het is de kunst de woorden van vers 12 en 13 naast elkaar te laten staan. Want God kijkt anders naar onze werkelijkheid dan wij doen. God neemt

‘of-of’, maar altijd ‘en-en’. Het is God die ons moet bewaren voor gevaren, maar wij mogen hierop niet speculeren door bijvoorbeeld gevaarlijk met vuurwerk om te gaan, of door zonder licht op onze fiets in het donker te rijden. Het is God die alles laat groeien en bloeien en ervoor zorgt dat dieren en planten zich aanpassen aan veranderde omstandigheden. Maar dat mag ons niet verleiden om niet goed voor zijn schepping te zorgen.

De gezindheid van Christus Jezus

God kan dus mensen in zijn dienst nemen en hen tegelijk toch volledig verantwoordelijk laten. Paulus brengt dit geheim in zijn brief aan de Filippijzen met een duidelijke reden naar

eigenbelang en jaloezie in de gemeente hand over hand toe. Op dit punt vermaant Paulus de gemeenteleden: Jullie zijn altijd gehoorzaam geweest toen ik nog bij jullie was. Wees het nu des te meer nu ik niet bij jullie ben. Blijf u inspannen voor uw redding. Met andere woorden: doe ook nu ik in de gevangenis zit, er alles aan om te leven vanuit de gezindheid van Jezus. Stel je bescheiden op, acht een ander belangrijker dan jezelf. Wees nederig. Leef in overeenstemming met het evangelie van Christus Jezus. Paulus weet: het gaat hier om heel diepe dingen! Heeft Jezus Zelf niet gezegd: ‘Wie zichzelf verhoogt zal worden vernederd’ (Matt. 23:12a). Wie zichzelf verhoogt loopt Jezus’ redding mis ... Maar zo hoeft het absoluut niet te gaan! Want God zelf is een goed werk in jullie begonnen! God zelf buigt jullie wil om naar wat Hij graag wil. God zelf laat jullie handelen naar zijn wil. Het is God die zowel het willen als het werken als het handelen bij u teweegbrengt omdat het Hem behaagt. Juist omdat God bij jullie zo krachtdadig aan het werk is, mogen jullie met wat Hij geeft niet onzorgvuldig en zorgeloos omgaan. Paulus kan de Filippijzen dus oproepen zich in te spannen voor hun redding omdat hij weet dat God in hen aan het werk is.

Als we dit mysterie tot ons door laten dringen, vult ons hart zich met ontzag en bewondering voor God. Dan zing je met een biddend hart: ‘Ik geef U mijn ziel, ik leef alleen voor U’. En ook: ‘Heer, doe uw wil in mij’ (Opw. 510) Als je zo bidt, honoreer je dat geloof zowel een ladder als een lift is en behaag je God. ■

God kan dus mensen in zijn dienst nemen en hen tegelijk toch **volledig verantwoordelijk laten**

Zichzelf serieus. God zou ophouden God te zijn als Hij ons mensen aan ons lot over zou laten en ons niet zou redden uit het moeras van onze zonden. God zou ophouden de bron van alle goed te zijn als Hij niet het willen en handelen in de mens zo bewerkte dat die gered kon worden. God neemt echter niet alleen zichzelf serieus. Hij neemt ook ons mensen volkomen serieus. Wij zouden ophouden mens te zijn als wij niet meer dan poppetjes in een computerspel zouden zijn en geen verantwoordelijkheid zouden dragen.

Omdat God zichzelf en ons serieus neemt, denkt God niet in termen van ‘of-of’, maar in termen van ‘en-en’. Tot in het dagelijks leven toe is het nooit

voren. Eerder schreef hij: Filippijzen, ik ben dankbaar voor jullie en geweldig blij met jullie! Maar ... jullie kunnen mij volmaakt gelukkig maken door eensgezind te zijn; één in liefde, één in streven, één van geest (Fil. 1:3 en 2:1-2). Paulus vermaant de Filippijzen omdat ze te veel op hun eigenbelang letten en te weinig op het belang van anderen. Ze kunnen van hun egocentrische wijze van leven afkomen door te groeien in de gezindheid van Christus Jezus. Christus wiens leven één en al dienen was! Hij was trouw tot aan de dood aan het kruis.

Toen Paulus zich nog in Filippi bevond, was het in harmonie samenleven in de kerk geen enkel probleem. Maar nu hij in de gevangenis zit, nemen

Gehoorzaam aan Gods Woord

Geloven in God kan niet zonder gehoorzaamheid, ook al staat dat haaks op de tijdgeest, zo schreef Pieter Boonstra in het vorige nummer van *Nader Bekeken*. Johan Klein stelde zichzelf hardop de vraag waarom hij, als moderne mens, zich nog steeds aan het gezag van de Schrift onderwerpt. In dit artikel komt hij met een 'simpel' antwoord.

Onlangs bladerde ik door een stapeltje brieven die ik eind jaren tachtig, begin jaren negentig ontving uit de Sovjet-Unie. De meeste brieven kwamen uit de Oekraïne. De afzenders vroegen om bijbels en kinderbijbels, liefst in de Oekraïense taal.

Een moeder van drie kinderen (11, 9 en 2) vroeg om een kinderbijbel, een catechismus en een gebedenboek. Een invalidenkring in Odessa wilde 'ter zelfvolmaking' graag een Bijbel en een Heilig Evangelie ontvangen. Een vrouw die Ljoeba heette vroeg om Oekraïense bijbels en een kinderbijbel: voor haar kinderen, maar ook voor haar man die op 45-jarige leeftijd invalide was geworden. 'Wij willen dat vader en kinderen meer kennis zouden krijgen over Christus en zouden groeien overeenkomstig Gods geboden', schreef ze, 'wat je zaait, zul je ook oogsten. Wij zijn voor onze kinderen verantwoording schuldig aan de Heere God. Misschien heb ik iets niet goed geschreven, want wij hebben ons geloof van onze overgrootvader die Grieks-Katholiek was.'

Uit al deze brieven sprak een enorme honger naar meer geloofskennis en naar het Woord van God, dat door de briefschrijvers werd gezien als gezaghebbend over hun leven.

Waarom ik mij aan de Bijbel onderwerp

De brieven vormden voor mij de aanleiding om mij eens hardop af te vragen: waarom onderwerp ik, West-Europees mens, mij in het derde decennium van de 21^e eeuw nog steeds aan het gezag van de Bijbel als aan 'de heilige Schrift'?

Simpel

Wat betreft het Nieuwe Testament kan ik kort zijn: daaruit heb ik Jezus Christus leren kennen als mijn Verlosser en

Zaligmaker. Maar het Oude Testament? Ik weet dat veel christenen daar vandaag moeite mee hebben. De een leest er (bijna) nooit meer in, de ander meent zelfs dat het christendom in onze samenleving een goede kans van overleven heeft wanneer wij ons als christenen distantiëren van een aantal woorden in het Oude Testament.

Waarom onderwerp ik mij aan het gezag van het Oude Testament als aan 'de heilige Schrift'?

Mijn antwoord is nogal simpel: *omdat mijn Heer en Zaligmaker dat deed.*

Een slaaf staat niet boven zijn Heer, zei Jezus. Als ik mij *boven* de Bijbel plaats, heb ik geen deel aan Christus en kan ik zijn volgeling niet zijn. Daarom plaats ik mij *onder* het gezag van de Bijbel, zoals die Russen en Oekraïners en talloze anderen dat vóór mij hebben gedaan. Zoals Christus zelf dat heeft gedaan. Als ik zijn leerling en volgeling wil zijn, zal ik moeten beginnen waar Hij zelf begon: in gehoorzaamheid aan de Schriften. Alleen in die weg kan ik met Hem sterven en

Een slaaf staat niet boven zijn Heer. Daarom plaats ik mij onder het gezag van de Bijbel, zoals Christus zelf dat heeft gedaan

met Hem opstaan tot het eeuwige leven. Alleen in die weg ontvang ik (nu al, en straks nog veel meer) alle schatten en rijkdommen die Hij voor mij heeft klaarliggen.

Catechisant

Onlangs moest ik voor een groep catechisanten van GKv, CGK en NGK iets vertellen over 'God (beter) leren kennen'. Een van de jongens merkte op dat wat hij in de Bijbel las niet klopte met zijn gevoel van God, zoals hij dat ervaart in de kerkdiensten en in de liederen die daar worden gezongen. Als voorbeeld noemde hij de Psalmen: die kloppen niet met wat hij voelde van God.

Ik begreep hem wel: wanneer je bent opgegroeid met Opwekking en Sela kunnen sommige Psalmen je rauw op het lijf vallen. Zoals ook de werkelijkheid ons rauw op het lijf kan (gaan) vallen. Corona zal, vrees ik, niet 'het laatste wee' zijn.

Ik heb de jongen er dan ook niet van langs gegeven, maar ik heb gezegd: 'Als Jezus er ook zo over had gedacht, had

Hij nooit de Redder van de wereld kunnen worden. In de Hof van Getsemane aanvaardde Hij de weg die Hij van God moest gaan, met een beroep op de Bijbel: 'Hoe zouden anders de Schriften in vervulling gaan waar staat dat het zó moet gebeuren?'

'Er zit heel wat in wat u zegt,' zei de jongen diplomatiek. Maar misschien was zijn antwoord wat meer dan diplomatie.

Veel Psalmen zijn Jezus rauw op het lijf gevallen – daar danken wij onze redding aan.

Hoe Jezus zich onderwierp aan de Schrift

Vanuit de theologie is ons vaak het beeld aangereikt van een toornige God die zijn woede op de mensheid wil koelen, totdat de Zoon tussen Hem en de mens inspringt en zegt: 'Vader, wreekt u zich dan maar op Mij, Ik zal de straf wel dragen'. Het is het beeld van een toornige God wiens woede tot bedaren moet worden gebracht door zijn lieve Zoon.

Jezus zelf gaf mijns inziens een andere voorstelling van zaken.

De gehoorzame Zoon

Je zou verwachten dat Hij, wanneer Hij over zijn naderende lijden en sterven sprak, als motief daarvoor zou noemen zijn liefde tot de mensheid en zijn verlangen om mensen te redden van het eeuwig verderf. In plaats daarvan noemt Jezus telkens weer als motief dat Hij de wil van zijn Vader moet doen en de Schriften, de Bijbel van het Oude Testament, moet vervullen. Wat betreft het motief om de wereld te redden, namelijk uit liefde tot mensen, geeft Hij voluit de eer aan zijn Vader, wanneer Hij tegen Nicodemus zegt: 'Want God had de wereld zo lief dat Hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. God heeft zijn Zoon niet naar de wereld gestuurd om een oordeel over haar te vellen, maar om de wereld door Hem te redden' (Joh. 3:16,17).

Met andere woorden: het initiatief om de wereld te redden ging uit van de Vader – en de Zoon was Hem daarin gehoorzaam. Nergens in de Bijbel blijkt dat Jezus zijn Vader heeft moeten overtuigen om de wereld te sparen. Jezus was zijn (aardse) leven lang eenswillend met zijn Vader. Dat wil zeggen: Hij zette de wil van zijn Vader voorop – zelfs op het moment dat het juk van de gehoorzaamheid Hem te zwaar leek om te dragen. Dat moment brak aan in de Hof van Getsemane, toen het gewicht van het lijden dat Hem te wachten stond Hem tegen de grond drukte. 'Vader, indien het mogelijk is, laat deze beker aan Mij voorbijgaan!' bad Hij toen. Maar dan laat Hij er onmiddellijk op volgen: 'Maar niet mijn wil, maar uw wil geschiede.'

Johannes beschrijft een soortgelijke situatie in Johannes 12:27, waar Jezus zegt: 'Nu ben ik doodsbang. Wat moet Ik zeggen? Vader, laat dit ogenblik aan Mij voorbijgaan? Maar hiervoor ben Ik juist gekomen.'

En dan roept Hij uit: 'Laat nu zien hoe groot uw naam is, Vader!' En toen klonk er een stem uit de hemel: 'Ik heb mijn grootheid getoond en Ik zal mijn grootheid weer tonen.' Dat was waar Jezus voor was gekomen: dat door Hem, Jezus, de grootheid van God zichtbaar zou worden. Daar was Jezus zijn leven lang op gericht: op de verheerlijking van Gods naam. En Hij was niet minder vertoornd dan zijn Vader wanneer mensen met Gods eer een loopje namen. Tegen de duivenverkopers riep Hij: 'Weg ermee! Jullie maken een markt van het huis van mijn Vader!' (Joh. 2:16).

Hoe wist Jezus wat God van Hem wilde?

Maar hoe kwam Jezus aan zijn kennis van God en hoe wist Hij wat God van Hem verlangde?

Uit de Tanach, de boeken van het Oude Testament. Jezus zei niet: de Bijbel is maar een boek, het gaat om een Persoon. Nee, uit Het Boek, de heilige Schrift, leerde Hij de Persoon van zijn Vader kennen.

Daar begon Hij al jong mee. Toen Hij twaalf jaar was, was Hij drie dagen 'zoek'. Ten slotte vonden zijn ouders Hem in de tempel, waar Hij met de schriftgeleerden van gedachten wisselde over de Tanach. Als Maria Hem vraagt: 'Kind, hoe kun je ons dit aandoen?' antwoordt Hij heel verbaasd: 'Wisten jullie dan niet dat Ik bezig moest zijn met de dingen van mijn Vader?'

Eenzelfde soort vraag stelt Hij later aan de gedemoraliseerde Emmaüsgangers, die menen dat met Jezus' kruisdood zijn roeping is afgelopen: 'Hebt u dan zo weinig verstand en bent u zo traag van begrip dat u niet gelooft in alles wat de profeten gezegd hebben? Moest de Messias al dat lijden niet ondergaan om zijn glorie binnen te gaan?' (Lukas 24:25,26). En terwijl Hij met hen verder wandelde, gaf Hij hun een lesje in Schriftverstaan: 'Daarna verklaarde Hij hun wat er in al de Schriften over Hem geschreven stond, en Hij begon bij Mozes en de Profeten.'

Wat in dit verhaal opvalt is dat Hij van zijn leerlingen in de eerste plaats geloof in de Schriften verlangt. En vervolgens dat alles wat Hij had gedaan en geleden op de Schriften gebaseerd was. Wie dus kritisch en argwanend tegenover de Schriften van het Oude Testament staat, veegt de basis van Jezus' verlossingswerk onder diens voeten weg. Wat zo iemand overhoudt, is een vaag en subjectief Jezusbeeld dat met de historische Jezus weinig of niets van doen heeft.

Jezus verwijt de beide Emmaüsgangers hun twijfel, maar helpt ze er vervolgens wel overheen door de Bijbel voor hen te laten opengaan. Laten wij ons door Jezus over onze twijfels

Wie kritisch en argwanend tegenover de Schriften van het Oude Testament staat, veegt de basis van Jezus' verlossingswerk onder diens voeten weg

heen helpen, of vinden we het 'veiliger' te blijven steken in het stadium van het niet-zeker-weten? Dan ontgaat ons de vreugde van een 'brandend hart'. Dan wordt het zelfs koud in de kerk.

Jezus' zelfkennis

Er is nog iets wat in dit verhaal opvalt, namelijk dat Jezus uit de Schriften zichzelf had leren kennen. Lezend in de Thora, de Profeten en de Psalmen was Hij tot het besef gekomen dat Hij, Jezus van Nazareth, alles moest gaan volbrengen waar anderen in waren tekortgeschoten en waar ze niet aan hadden kunnen voldoen. En dat niet alleen: ook al het lijden waarover met name in de Psalmen gesproken wordt, eigende Hij zichzelf toe en nam Hij voor zijn rekening. Toen Petrus er in de Hof van Getsemane op los wilde gaan, zei Jezus tegen hem: 'Zou Ik de beker die mijn Vader Mij gegeven heeft, niet drinken?' (Joh. 18:11). Volgens Matteüs 26:53 zei Hij er nog iets bij: 'Weet je niet dat Ik mijn Vader maar te hulp hoeft te roepen en dat Hij Mij dan twaalf legioenen engelen ter beschikking zou stellen? Maar hoe zouden dan de Schriften in vervulling gaan, waar staat dat het zo moet gebeuren?' Jezus gaf zich in de hof niet aan zijn vijanden over uit onmacht, maar uit gehoorzaamheid aan zijn Vader, wiens wil Hij uit de Schriften had leren kennen. Uit diezelfde Schriften wist Hij ook waar het voor Hem op uit zou lopen wanneer Hij deze weg van lijden gehoorzaam tot het einde ging. Die weg zou leiden tot zijn heerlijkheid. Hij zou naast zijn Vader op de troon zitten en vandaaruit talloze mensen uit alle volken tot zich trekken, opdat hun de zonden vergeven zouden worden. Toen Hij na zijn opstanding zijn elf leerlingen voor de eerste keer ontmoette, was dat het eerste wat Hij hun duidelijk maakte: 'Toen Ik nog bij jullie was, heb ik tegen jullie gezegd dat alles wat in de Wet van Mozes, bij de Profeten en in de Psalmen over Mij geschreven staat in vervulling moest gaan.' Daarop maakte Hij hun verstand ontvankelijk voor het begrip van de Schriften. Hij zei tegen hen: 'Er staat geschreven dat de Messias zal lijden en sterven, maar dat Hij op de derde dag zal opstaan uit de dood, en dat in zijn naam alle volken

opgeroepen zullen worden om tot inkeer te komen, opdat hun zonden worden vergeven. Jullie zullen hiervan getuigenis afleggen, te beginnen in Jeruzalem' (Luk. 24:43-48).

Wist Jezus het eventjes niet meer?

Maar toen Jezus aan het kruis uitriep: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?', wist Hij het toen eventjes zelf niet meer?

Dat lijkt mij uitgesloten. Jezus kende ongetwijfeld de hele psalm (22) uit zijn hoofd, net als veel van zijn (joodse) toehoorders. En ik vermoed dat Hij, door de aanhef van de psalm in de mond te nemen, gelovige bijbellezers van alle tijden en alle plaatsen met de neus op de hele Psalm heeft willen drukken.

Toen Hij dit uitriep, had Hij de halve psalm al op zijn nek genomen (vers 16 e.v.):

*Mijn kracht is droog als een potscherf,
mijn tong kleeft aan mijn gehemelte,
U legt mij neer in het stof van de dood.
Honden staan om mij heen,
een woeste bende sluit mij in,
zij hebben mijn handen en voeten doorboord.
Ik kan al mijn beenderen tellen.
Zij kijken vol leedvermaak toe,
verdelen mijn kleren onder elkaar
en werpen het lot om mijn mantel.*

Maar Hij wist ook waar de psalm op uit zou lopen (vers 22 e.v.):

*U geeft mij antwoord.
Ik zal uw naam bekendmaken,
U loven in de kring van mijn volk.
Overall, tot aan de einden der aarde,
zal men de HEER gedenken en zich tot Hem wenden.
Voor U zullen zich buigen
alle stammen en volken.
Een nieuw geslacht zal Hem dienen
en aan de kinderen vertellen van de Heer;
aan het volk dat nog geboren moet worden
zal het van zijn gerechtigheid verhalen:
Hij is een God van daden.*

Dat is de vrucht die Hij 'tot verzadiging toe' gezien heeft (Jes. 53:11), omwille van zijn moeitevol lijden. Dat is het loon op zijn gehoorzaamheid aan de Schriften.

Als wij zijn volgelingen willen zijn, zullen we Hem op die weg van gehoorzaamheid moeten volgen. Met minder kunnen we niet toe. Dat is de weg die tot heerlijkheid leidt! ■

'Alles wat in de Wet van Mozes, bij de Profeten en in de Psalmen over Mij geschreven staat moest in vervulling gaan'

Rembrandt, *Christus en twee discipelen onderweg naar Emmaüs*

J. Lith. de Velpach

Descartes

DS. J.W. TUNDERMAN

De Schrift is de levende stem van God (I)

Tweede Kerstdag 2022 was het 80 jaar geleden, dat ds. Jan Willem Tunderman (1903-1942) in het concentratiekamp Dachau stierf. Op *www.Christipedia* las ik over hem: ‘Hij volgde de opleiding theologie aan de Vrije Universiteit. In 1933 werd hij predikant te Vrouwenpolder en Gapinge en in 1938 deed hij zijn intrede in de gereformeerde kerk in de wijk Helpman te Groningen. Hij stelde de verflauwing van de Europese christenheid aan de kaak en waarschuwde tegen het nationaalsocialisme en de verafgoding van Hitler.’ In twee artikelen wil ik uw aandacht vragen voor het werk van Tunderman.¹

Aanleiding is de digitale uitgave van zijn boek *Marnix van Sint Aldegonde en de subjectivistische stromingen in de 16e eeuw* (1940) op de website www.jw.tunderman.net. Op deze website zijn ook preken en referaten van Tunderman te vinden en een *In memoriam* van de hand van ds. J.J. Spier.

Hoe krijgen we vastheid?

Tunderman vraagt in zijn boek over Marnix aandacht voor een specifiek probleem, namelijk het onderscheid

objectivistisch en *subjectivistisch*, dat in zijn tijd werd gebruikt om verschillende soorten prediking aan te duiden. Met objectivistische prediking bedoelde men dogmatische *leer*prediking en met subjectivistische prediking bevindelijke *belevings*prediking. Waarom hanteerde men dat onderscheid? Omdat gereformeerden weliswaar overtuigd waren dat onze vastheid ‘ligt verankerd in de genade en waarheid die door Jezus Christus is geworden’, maar zich vervolgens afvroegen *hoe* we die vastheid krijgen: is daarvoor het objectieve (de leer) nodig of het subjectieve (de beleving)? Of misschien een mix van beide? Tunderman wijst het onderscheid helemaal af, omdat hij meent dat beide

¹ Zie ook Jan Oldenhuis, *Hij was in Dachau en zij schreef haar verdriet uit*, in: *Nader Bekeken*, jrg. 29, mei 2022, p. 173-176.

soorten prediking uitgaan van de mens. Om het te overwinnen vraagt hij aandacht voor wat hij noemt *het vastere Woord*.

Verwarring

In zijn lezing *Het Vastere Woord* (1937) noemt Tunderman een aantal zaken waaruit blijkt dat er destijds in de kerken op allerlei gebieden verwarring was.

Er klinken stemmen die zeggen dat het Oude Testament eigenlijk maar de wet in stenen tafelen is, en dat het Nieuwe Testament het Evangelie is, het eigenlijke Woord van God. Gods verbond zou slechts iets oudtestamenteel zijn.

Veel gereformeerden moeten niets meer hebben van 'dat principieel gereformeerde' en vinden het onderzoeken van de belijdenis en de beginselen maar intellectueel. Daardoor staan ze weerloos tegenover sektarisme, zoals Sabbatisme, Adventisme en de Zoeklichtbeweging.

Over het nationaalsocialisme in Duitsland en de opkomst van Hitler lopen de meningen uiteen. Tunderman ziet dat achter de nazi-ideologie de mystieke dwaalleer van de gnostiek ligt, maar dat wordt door velen niet onderkend.

Terug naar het vastere Woord

Bij elk onderwerp, of het nu de prediking betreft, de leiding van de Geest in charismatische groepen of het nationaalsocialisme, steeds brengt Tunderman de heilige Schrift ter sprake. Dat doet hij niet zomaar.

Vaak citeert hij 2 Petrus 1:19: *'En wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is en u doet wel, dat u daarop acht geeft als op een licht dat schijnt in een duistere plaats, totdat de dag aanlicht en de morgenster opgaat in uw harten.'*

Ook de gemeenten aan wie Petrus schreef hadden te kampen met verwarring. Zij waren, zegt Tunderman,

Tunderman roept zijn tijdgenoten op om in hun eigen situatie ook de lamp van het Woord omhoog te houden. Als we dat doen, zegt hij, zien ook wij waarover we struikelen en dan zal de verwarring onder ons ophouden. Dan zijn we wel bedroefd om de verwarring, maar dan worden we al meer verlicht door het Woord en de

Tunderman wijst met klem naar het Woord van God dat bij machte is als een tweesnijdend scherp zwaard verwarring te ontwarren

geneigd om zich daarbij te richten op menselijke ervaringen. Petrus zagen ze niet zozeer als de apostel van Jezus Christus, de dienaar van Gods Woord, maar meer als een bijzonder geestelijk mens, omdat hij zoveel had beleefd op de berg van de verheerlijking. Maar de apostel zegt dan: zeker, wij hebben op de berg Christus' heerlijkheid gezien, maar houdt u dáaraan niet vast! U hebt het profetische woord dat zeer vast is. Eigenlijk staat er: als *het vastere* hebt u het profetische woord! Want de oudtestamentische profetie is *vaster*, nu die door het apostolische getuigenis bevestigd wordt. Zó komt Petrus tot de conclusie dat Gods Woord vaster is dan alles wat enige vastheid op aarde heeft. Ook vaster dan de begrippen, gedachten en ervaringen van de mensen. En dan klinkt zijn oproep om de lamp van het Woord omhoog te houden, zodat de verwarring 'ontward' wordt en het zicht op de weg die de gemeenten moeten gaan zich opent.

Geest, en weten ook wij hoe we moeten lopen. Tunderman wijst dus met klem naar het Woord van God dat bij machte is als een tweesnijdend scherp zwaard verwarring te ontwarren (Heb. 4:12v).

De mens in het middelpunt

Een belangrijke oorzaak van alle verwarring van zijn tijd ligt volgens Tunderman juist in de vraag die gesteld wordt: of we de vastheid van ons geloof krijgen door de leer óf door de beleving. In de grond van de zaak deugt die vraagstelling niet, zegt hij. De vraag is subjectivistisch en komt niet voort uit de Bijbel, maar uit de school van denkers die hun uitgangspunt nemen in de mens. Tunderman noemt de mystici Sebastiaan Franck (1499-1540) en Dirck Volkertszn. Coornhert (1522-1590), en Descartes

(1595-1650), wiens denkwijze bij hun gedachtegoed aansluit.

In zijn boek over Marnix laat Tunderman zien dat Descartes twee begrippen tegenover elkaar zet: 'subjectief' en 'objectief'. Subjectief is 'de wereld van mijn eigen bewustzijn' en objectief is 'de wereld buiten mij'. Volgens Descartes komt de mens denkend vanuit zijn eigen bewustzijn tot ware kennis. 'Cogito ergo sum', ik denk dus ik ben, zegt hij. Hij neemt zijn uitgangspunt dus in de mens.

Maar met dat *subjectivistische* uitgangspunt, zo realiseert Tunderman zich, vallen ook de Schrift en de leer van de kerk onder het objectieve dat buiten ons ligt. Dat leidt tot een *objectivistische* zienswijze: Gods Woord is voor het ego slechts een 'object' van onderzoek. En dat leidt weer tot een overschatting van het (theologische) denken. Theologische beschouwingen en leerbegrippen krijgen de voorrang en de inhoud van de Schrift wordt versmald. Dogmatische preken heten dan 'objectief' en ze lijken een goede poging om het normkarakter van de Bijbel te handhaven, maar in werkelijkheid zijn ze *menselijke* redeneringen over God en over Gods Woord.

Tundermans strijd tegen de verwarring

Hiertegen verzet Tunderman zich fel. Gods Woord is geen object! Het richt zich altijd tot het hart van de mens en de aanspraak van God is zo majestueus, dat het leven van de horende mens daardoor volkomen wordt beheerst. Wie eenmaal voor de majesteit ervan heeft gebogen, kan niet langer over Gods Woord spreken als over iets objectiefs. De Schrift is het altijd over-

winnende Woord van God (zie *Marnix*, p.181), het zwaard van de Geest. Prediking van het Woord heet daarom niet slechts bediening van het Woord, maar ook bediening van de Geest.

De *objectivistische* zienswijze is dus in feite een uitvloeisel van het *subjectivistische* uitgangspunt. Dit is een eyeopener voor Tunderman. Tegelijk realiseert hij zich, dat dat uitgangspunt ook leidt tot een *subjectivistische* zienswijze waarbij de aandacht gericht moet zijn op 'de wereld van het eigen bewustzijn', op het individu. Want het 'objectieve' Woord van God dat tot

de wereld buiten het eigen bewustzijn behoort, 'doet' natuurlijk niets aan het subject. En dus kan de vastheid van het geloofsvertrouwen niet in de waarheid van de belofte liggen, maar zal die gezocht moeten worden in de *beleving* van het subject, in wat ons ego ervaart van wat de Geest doet.

Het gevolg daarvan is permanente geloofsonzekerheid: is er in mij sprake van het werk van de Heilige Geest of zijn het werkingen van mijn eigen menselijke geest? Heb ik werkelijk deel aan Christus en zijn weldaden? Ook tegen dit subjectivisme brengt Tunderman in dat Gods Woord levend en krachtig is, dat zijn belofte betrouwbaar is en zijn bedreiging ernst. Wie Gods belofte afwijst is bezig zich te verharderen. Waar de belofte in ongelooft verworpen wordt, daar is de bedreiging zeer te vrezen.

De oplossing van het probleem van objectivisme en subjectivisme werd gezocht in het evenwicht tussen beide. De mix is de uitkomst, zo werd gezegd. Zowel het 'objectivisme' als het 'subjectivisme' zou een element van waarheid bevatten.

Tunderman heeft deze gedachte afgewezen. Want subjectivisme en objectivisme brengen geen waarheden én geen zekerheid. En de waarheid is niet iets wat gezocht moet worden tussen twee uitersten of eenzijdigheden. De Schrift verkondigt steeds dat de waarheid diametraal tegenover alle leugen en dwaling staat.

Subjectivisme en objectivisme brengen geen waarheden én geen zekerheid

In de 19e eeuw streden onze vaders met succes tegen het Cartesiaanse subjectivisme. Tunderman roept zijn lezers op om zich in hun eigen tijd ook tegen dit mensmiddelpuntige gedachtegoed te keren, want anders zal 'de *subjectivistische* vraagstelling van Descartes (...) steeds een invalspoort van het subjectivisme in de geest van Franck blijken te zijn, en zal niet slechts aan de Reformatie van de 19^e eeuw, maar ook aan die van de 16^e eeuw blijvende schade worden toegebracht' (*Marnix*, p.188). Het is de alarmerende slotzin van zijn boek.

Prediking als levende verkondiging

Wat is nu volgens Tunderman het concrete gevaar dat de prediking

bedreigt? Dat niet onderkend wordt dat beide soorten, zowel de subjectieve als de objectieve prediking, uitgaan van de mens. Ze brengen namelijk *wetenschap* op de kansel: de leerprediking komt met de theologie aan, de belevingsprediking met de psychologie, ofwel met zielkunde. De leerprediking lijkt geleerd en degelijk, en de belevingsprediking lijkt liefelijk en vertroostend, maar in werkelijkheid wordt de gemeente door geen van beide opgebouwd en getroost. Door de leerprediking niet, want die brengt dat wat mensen, wat de *theologen* over God hebben gedacht. En door de belevingsprediking niet, want die wendt zich wel af van het geredeneer, maar richt zich op wat er in een mensenzien kan en moet omgaan. Zoals bij de leerprediking de *denkende* mens in het middelpunt staat, zo staat bij haar de mens met zijn *beleving* in het centrum. Ze verkondigt niet wat de Here gedaan heeft en doet, maar bijvoorbeeld wat Abraham beleefd heeft en David en Paulus.

Maar predikanten zijn boden of dienaars van God die het machthebbende Woord van het Evangelie hebben te spreken. Ze moeten geen woorden van mensen brengen. Tunderman zegt het in een van zijn referaten zo: net zo min als ik kan leven bij een theologische redenering, zo min kan ik leven bij een beschrijving van het zielenleven van wie dan ook. Begrippenprediking brengt mij niet bij God, maar bevindingsprediking evenmin. Gods volk heeft als voedsel de levende verkondiging van het Woord nodig.

‘God met ons’

Als in de verkondiging de levende stem van God klinkt, verdwijnt het

probleem van subjectivisme en objectivisme, zo heeft Tunderman laten zien. Toch steekt het voortdurend de kop op. In 1980 publiceert de synode van de Gereformeerde Kerken (synodaal) het rapport *God met ons ..., over de aard van het Schriftgezag*.² Ook daarin klinkt het door. In een poging het probleem te overwinnen voert het rapport het ‘relationele waarheidsbegrip’ in: *‘De waarheid (ook van Gods openbaring) is geen objectieve zaak, (en is) geen subjectieve zaak (in ons), maar is relationeel: openbaart zich in de relatie, in de betrekking tussen God en mens’*.

Is het rapport in deze poging geslaagd?

Nee, zegt prof. J. Kamphuis in zijn artikel *Er staat geschreven*.³ Want het rapport brengt het getuigenis van de Heilige Geest in stelling tegen de kerkelijke belijdenis (NGB art. 5) dat de grond van het gezag van Gods Woord in dat Woord zelf ligt (de zgn. *autopsitie* van de Schrift). Dat doet het door te zeggen:

‘Zelfs de oude, klassieke gereformeerde theologie sprak van een objectief en subjectief aspect ineen: de Heilige Geest werkt zowel in de Schriftinspiratie als in de harten van mensen, en de openbaring van waarheid is er niet als één van deze

aspecten ontbreekt’.

Let op het woordje *ineen*; daarin krijgt het veranderde waarheidsbegrip stem. Volgens het rapport kun je niet zeggen dat de Schrift theopneustos is (*geademd* door de Geest van God), want dat zou betekenen dat je de Schrift behandelt als de Koran en dat je de openbaringswaarheid beschouwt als ‘een meteoriet uit de hemel die in de mensenwereld inslaat’. In plaats daarvan zegt het rapport dat God de Schrift heeft *doorademd*: de Geest is er als de wind doorheen gewaaid. En omdat diezelfde Geest ook de mens doorwaait ontstaat er een ‘geestelijke’ relatie en dáárin wordt de waarheid openbaar. Dus: niet in de Bijbel, niet in de mens, maar in de *relatie* die de Geest (niet zozeer legt, maar) *is* tussen God en mens. In het *ineen* van het Geesteswerk in de Bijbel én in de mens ontstaat de openbaringswaarheid.

Maar is daarmee het schema objectief-subjectief overwonnen? Nee, integendeel, want dit relationele waarheidsbegrip komt niet op uit de Schrift, maar ... *uit de mens, uit de wetenschap*: uit de godsdienstwijsbegeerte van onder andere C. A. van Peur-

**Begrippenprediking brengt
mij niet bij God, maar
bevindingsprediking evenmin.
Gods volk heeft als voedsel
de levende verkondiging
van het Woord nodig**

sen. Die leert ons, dat *de mens* in de huidige fase van de geschiedenis zijn verhouding tot het goddelijke anders definieert dan voorheen, en dat het goddelijke in deze fase functioneert als een extra dimensie van de natuurlijke

gevraagd voor de geloofsbeleving, in de preken en in de vormgeving van de kerkdiensten.⁵

Het dilemma van leer en beleving blijkt dus toch springlevend. Hoe komt dat? Wordt in de preken Gods

Het dilemma van leer en beleving blijkt springlevend. Hoe komt dat?

(mensen)wereld. En dat dit ertoe leidt dat het grondwoord *waarheid* verandert in relationele zin. In dit mens-middelpuntig denkklimaat is voor het gezagsvolle, bevrijdende spreken van God geen plaats!

Actueel

De Gereformeerde Kerken vrijgemaakt hebben de prediking, als de levende verkondiging van het Woord, altijd hoog willen houden. In de lijn van Tunderman beklemtoonde Dr. C. Trimp als hoogleraar preekkunde dat de prediking geen objectieve leerrede met een subjectieve toepassing is, maar ambtelijke bediening van de sleutels van het Koninkrijk der hemelen, de bediening van het levende, altijd geldende woord van het verbond.⁴

Maar ondanks deze indringende typing neemt de prediking steeds minder een centrale plaats in. De middagdiensten met de catechismuspreken worden slecht bezocht en zijn op veel plaatsen zelfs afgeschaft. De preek, vooral de catechismuspreek, lijkt als 'objectieve leer' te worden beschouwd. Anderzijds wordt steeds meer ruimte

stem niet tot klinken gebracht en worden mensen er niet door gevoed? Of andersom: is die stem wel hoorbaar, maar (h)erkennen mensen die niet? Wordt het uitgangspunt misschien opnieuw in de mens genomen? Dat zijn belangrijke vragen. Ondertussen heeft de fusiekerk NGK ervoor gekozen om in de nieuwe kerkorde de aanwezige verschuiving van leer naar beleving te formaliseren.

Historische wortels

Tunderman stelde de vastheid van het Woord tegenover de verwarring en onzekerheid waartoe het subjectivisme van Descartes leidt. In zijn boek over Marnix van Sint Aldegonde laat hij bovendien zien waar de wortels van dit subjectivisme liggen: in de eeuwenoude gnostiek waardoor ook mystici als Franck en Coornhert diep beïnvloed waren. Daarover gaat mijn tweede artikel. ■

2 *Rapport van de Gereformeerde Synode*, 1980

3 Opgenomen in de bundel: *Een uitgemaakte zaak*, Van den Berg-Kampen, 1987, p. 141-174

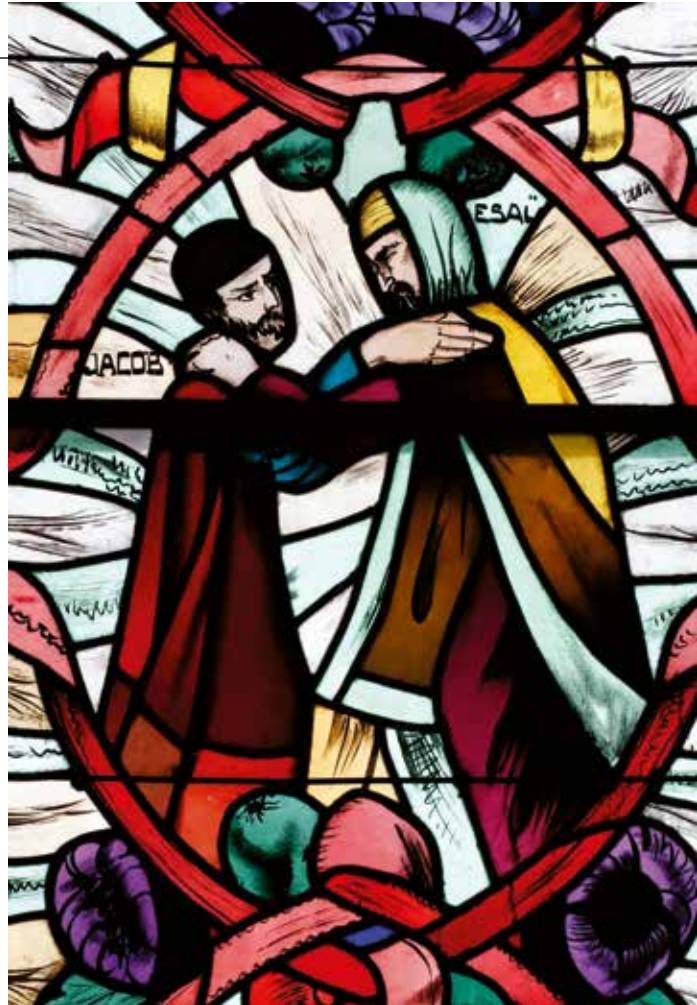
4 Zie C. Trimp, *De actualiteit der prediking in het licht van het 'sola scriptura' der reformatie*, serie *Kamper Bijdragen XI*, Groningen 1971, p. 28.

5 Zie Jan Smelik, 'Nu ik bij u kom in uw heiligdom'. De evangelicale liedcultuur en de gereformeerde liturgie, in: *Nader Bekeken*, jrg. 30 (2023), nr. 5, p. 184-188.

**‘Als je mij
goedgezind
bent, neem dat
geschenk dan
als je blieft van mij
aan, want oog in
oog staan met jou
is niets anders
dan oog in oog
staan met God, en
toch ontvang je
mij welwillend’**

(GENESIS 33:10)

Oog in oog met God

Jakob en Esau, Gebrandschilderd raam in Annecy

Hoe wordt een hevig conflict tussen broers bezworen? Menselijkerwijs gesproken zou het nooit meer goed komen tussen Jakob en Esau. Wie de ander zo voorliegt en bedriegt, kan moeilijk meer zonder gêne hem begroeten en ontmoeten. Toch gebeurt het in een wonderlijke ontmoeting met een uitzonderlijke uitdrukking: 'oog in oog staan met God'. Jakob herkent Gods gezicht in dat van zijn broer. Nota bene Esau! Hoe is dat mogelijk?

Met open armen

Wie knielt daar zeven keer neer tot hij bij Esau is? Is dat zijn tweelingbroer? Is dit geen nepvertoning? Misleidt hij hem nu opnieuw? Esau, robuust als hij is, zal hier toch zeker niet intrappen. Alle reden heeft hij om woedend te zijn om die minne streek van destijds. Hielenlichter dat hij is, die Jakob. En nu een

beetje de onderdaan spelen ... geen spat veranderd.

Een hooggeplaatste die eerbewijs krijgt, hoort volgens oosters gebruik te wachten tot de ander klaar is met zijn buigingen. Die wacht tot de onderdaan bij hem is. Maar Jakob krijgt niet eens de kans zijn buigingen af te maken. Esau bedenkt zich geen moment. Hij rent op zijn broer af. De ruige bonk neemt zijn broer in de armen. En met zijn manke heup klemt Jakob zich vast tegen het lichaam van zijn tweelingbroer. De spanning van twintig jaar wordt doorbroken. Ze kussen elkaar. En daarna komen de tranen. Van beide kanten. Jakob huilt, hij ervaart tegemoetkoming en geen haat. Esau huilt eveneens, de stoere wilde jager. Ook hij is gebroken. Zo vinden ze elkaar.

Die man die rent, in de armen neemt en omhelst ... hij lijkt trouwens sprekend op de vader van de verloren zonen (Luk. 15). Er wordt niet gesproken. Er wordt

ook niets uitgesproken. *De daden van omarming en omhelzing moeten spreken.* Deze gebaren zijn in het Oosten veelzeggend. Eerst door de knieën, dan erop afgaan. Dit is duidelijke taal! Niet 'ik eerst', maar 'jij eerst'.

Jakob is veranderd ... na al die jaren; Esau is dat evenzeer. Grootmoedige Esau is het geworden. Hij zit niet vast in wrok of verbittering. Kennelijk is zijn wond geheeld en heeft hij zich eroverheen gezet. Hij heeft zich blijkbaar verzoend met zichzelf en is niet langer gefrustreerd. Het is een tevreden mens: ik heb veel, ik heb genoeg. Het geboorterecht mag hem dan ontfutseld zijn en het beloofde land idem dito. Maar hij is tevreden met zijn erfdeel in Seïr. Hij hoeft niet meer zo nodig. Maar hij vraagt ook niet naar God. Hij roept tenminste niet om Hem, noemt Hem niet eens. Desondanks, ook de verandering van Esau gaat niet buiten God om en getuigt van zijn genadige hand.

Jakob gebruikt het sleutelwoord in deze geschiedenis. **Hij spreekt van genade, van goedheid die je niet hebt verdiend**

Gunstbewijzen

Esau kijkt zijn ogen uit: al die vrouwen, kinderen en kleinkinderen. Mensenkinderen, wat is familie Jakob uitgebreid! Het antwoord dat Jakob geeft, is opmerkelijk. Meestal wordt dit omschreven als een zegen. Dankzij de zegen van God heb ik deze kinderen ontvangen. Maar Jakob gebruikt het sleutelwoord in deze geschiedenis. *Hij spreekt van genade, van goedheid die je niet hebt verdiend.* Iets waar je het zelf niet naar hebt gemaakt. God heeft in zijn goedheid hem deze rijkdom gegeven. En dat is gebeurd in een bewogen en weerbarstige geschiedenis. Zeven jaren keihard werken voor Lea, daarna eenzelfde periode voor Rachel als gevolg van Labans bedrog. De kinderen kwamen ook niet zomaar; Rachel moest lang wachten. Jakob heeft het allemaal als genade leren zien. Onverdiend, en toch ontvangen. God heeft zijn gunst ruimschoots bezwezen. De toon bij Jakob is veranderd. Hij heeft ontdekt hoe God zelf zijn leven heeft geleid. Dat je als mens niet zelf de regie hebt. Het is niet meer Jakob met zijn slimmigheden en manoeuvres. God heeft de hand erin gehad. Jakob heeft Gods gezicht in dit alles ontdekt. Zijn genadige uitstraling kwam tot uiting. Jakob kijkt voortaan met andere ogen. En hij schikt zich naar zijn broer. Die hij overigens nog steeds 'heer' noemt.

Esau houdt het echter op 'broer'. Wat moet ik met al die geschenken van je?

De eerste zending met geschenken, gevolgd door een driedubbel aantal daarna. Esau hoeft dat allemaal niet. Hij weet zich de koning te rijk: 'Ik heb al zoveel, meer dan genoeg'. Blijkbaar wil Esau zelf niet van gunsten leven. Jakob draait er nu niet om heen. Geen uitvluchten, geen leugens meer. Hij geeft eerlijk toe: het was om je *gunstig* te stemmen. Weer dat kernwoord: genadig, goed gezind zijn. Niet om schuld af te kopen, maar om een gunstige houding te tonen. Jakob benadrukt het nog maar een keer. Alsjeblieft, neem het aan, want dat zou een tastbaar bewijs zijn dat Esau hem gunstig gezind is. Hij verlangt zo naar herstel van de verhoudingen. Hij zegt er letterlijk bij: dan kan ik mijn zegen aan je teruggeven!

Gods gezicht in de ander zien

En dan komt de grootste verrassing: *oog in oog staan met jou is oog in oog staan met God!* Alles wat je zou verwachten, maar dit niet bij Esau. Wordt hij zomaar vergeleken met God zelf? Jakob is blijkbaar zo verrast door de hartelijke ontvangst door Esau, dat hij God zelf hierin ziet. Het vijandbeeld is compleet weggevaagd. Esau valt reuze mee, totaal onverwacht en ongekend. Ook hierin erkent Jakob Gods goedheid. Die goedheid van God straalt zelfs af op Esau. *Jakob ziet de weerspiegeling van Gods gezicht (Peniël, Gen. 32:31) in het gezicht van zijn broer Esau.* Welwillend ontvangen

worden, zonder dat je het verdiend hebt. Hemelse en goddelijke vriendelijkheid ontmoeten in de ander. Goed van Esau? Hij wordt inderdaad ingeschakeld. Maar met name goed van God die Esau zo gunstig stemt, menselijk, vriendelijk en welwillend. Gods heerlijke uitstraling weerkaatst op Esau. Zozeer kan God je verrassen!

Jakob blijft aandringen dat Esau de geschenken aanvaardt. Waarom zo aandringen? Is het niet opdringen? Dit moet opnieuw blijken geven van gunst. Want Jakob geeft van wat hij zelf ontvangen heeft. Esau mag dan veel hebben, in zijn eigen ogen heeft hij alles. Maar wanneer Esau de geschenken aanneemt, erkent hij dat de verhoudingen zijn hersteld. En daar is het hier om te doen. Het is een verlangen naar verzoening en hunkering naar vreugde. Het is een bezegeling dat de broederband blijft, ook al gaan zij weer ieder hun eigen weg. Ook geeft het een mogelijkheid om dank te uiten, wat heet: van genade te spreken.

Zie je in dit alles niet Gods Zoon oplichten? Herken je zijn contouren? We hebben het vaak over (voor)afschaduwing in het Oude Testament van wat komt. Maar je kunt beter zeggen: een *voorafstraling* van wat gaat komen. Je ziet iets van Christus gezicht, altijd als er sprake is van genade. Nog één opmerkelijk detail, Jakob zegt: *ik heb alles!* Waarom heeft hij alles? Bezit hij soms meer dan Esau? Hij is drager van de belofte, via Jakob komt het beloofde land in zicht. Maar vooral via hem komt de Christus in zicht. Dat is de belofte, in een woord. Daar zit alles in! Daar zit alles aan vast. Daar hangt alles vanaf. Heel de toekomst hangt hiervan af. Oog in oog met God? Inderdaad: in het oog in het hart! ■

Het paspoort dient er niet meer voor dat een ander jou kan identificeren als degene die jij beweert te zijn. Nee, het paspoort gaat aan de ander vertellen hoe jij jezelf identificeert

SELFIE-ID

Identiteitsfraude, je kunt er zomaar slachtoffer van zijn. Een paspoort is het belangrijkste officiële legitimatiemiddel en een dief kan met je gestolen paspoort jouw identiteit gebruiken om allerlei aankopen te doen. De dief de spullen en jij de rekening.

Juist omdat het paspoort zo'n belangrijk identificatiemiddel is, wordt het op alle mogelijke manieren beveiligd. Het materiaal van een paspoort is niet gemakkelijk na te maken. Ieder paspoort heeft een uniek nummer. Er is een watermerk in aangebracht en een hologram van je foto. Je persoonlijke gegevens komen uit het archief van de burgerlijke stand. Je lengte wordt ter plaatse opgenomen. Kunt u zich nog herinneren wat een gedoe het was om een goede pasfoto aan te kunnen leveren toen er ineens nieuwe regels kwamen vanuit Brussel? Je kon echt niet meer aankomen met een oude foto. Nee, de vakfotograaf had een bepaalde mal met allerlei aanwijzingen om een print van je gezicht te maken die aan alle Europese eisen voldeed. Een lach op de foto kon er vanaf dat moment niet meer van af.

Je identiteit wordt dus vastgesteld aan de hand van je pasfoto, je volledige naam, je geboortedatum en plaats, je lichaamslengte, je geslacht en je nationaliteit. Dat zijn allemaal gegevens waarmee een ander kan nagaan of jij bent wie je zegt te zijn.

Momenteel is er sprake van een fanatieke ideologische trend die ons wil overtuigen dat niet die gegevens bepalen wat je identiteit is, maar dat jij dat zelf vaststelt. O nee, het zal niet geaccepteerd worden als jij op het gemeentehuis met een andere geboortedatum

komt aanzetten. Ook niet dat je in je paspoort genoteerd wilt hebben dat je lengte meer dan twee meter is, terwijl je op je tenen moet staan om de lokettiste in de ogen te kunnen kijken. Maar de nieuwe transgenderwet, waarover in september gestemd zal worden, wil het mogelijk maken dat het noteren van je sekse (m/v) in je geboorteakte plaatsvindt op grond van zelfidentificatie. Een biologische man mag zich identificeren als vrouw en omgekeerd en dat dan vervolgens ook laten noteren in zijn/haar paspoort. Dat is opmerkelijk. Want in feite wordt hiermee de betekenis van het officiële identificatiedocument veranderd. Het paspoort dient er niet meer voor dat een ander jou kan identificeren als degene die jij beweert te zijn. Nee, het paspoort gaat aan de ander vertellen hoe jij jezelf identificeert.

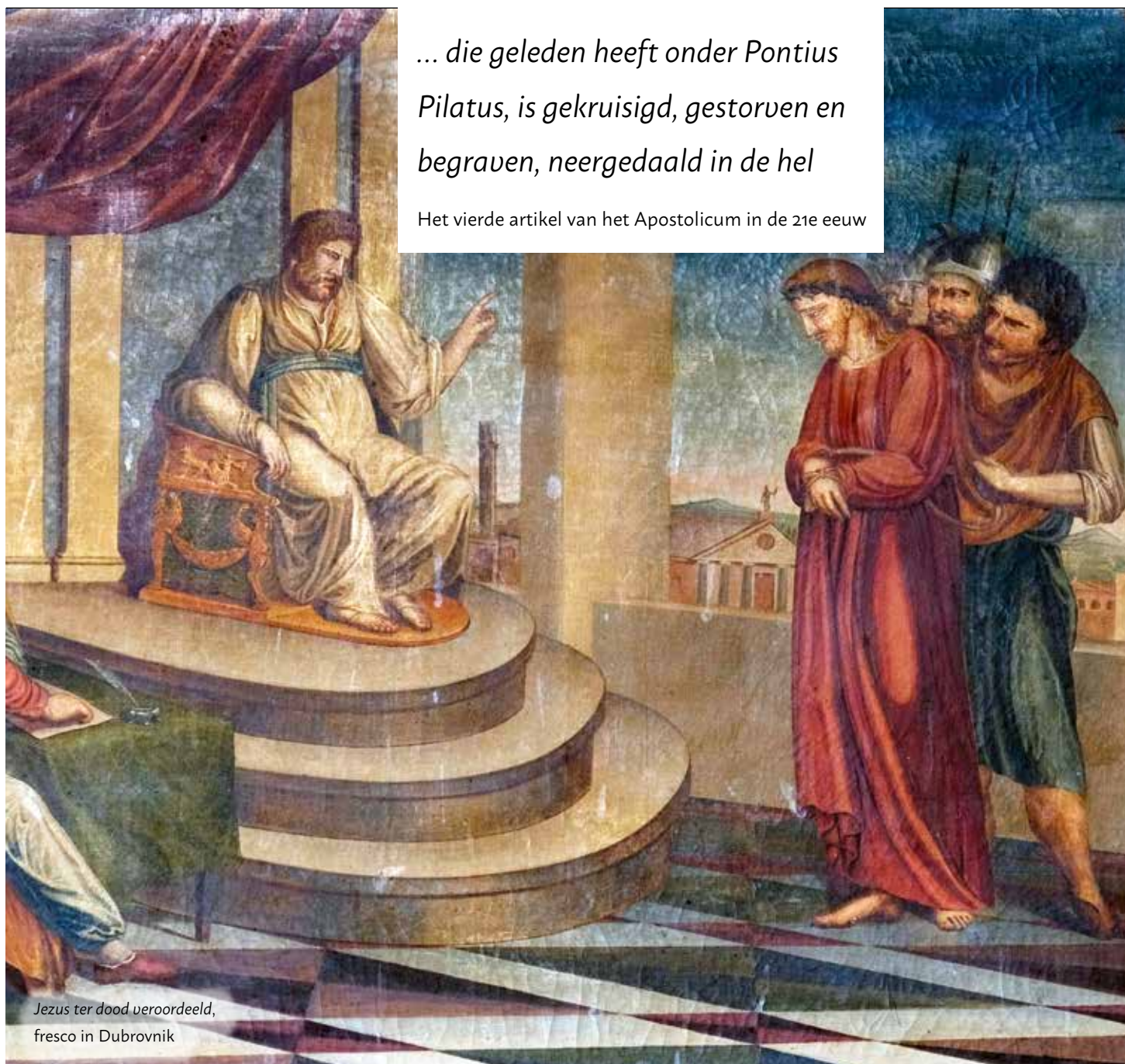
Ieder die een smartphone heeft, weet dat zo'n toestel over twee camera's beschikt. Je kunt foto's maken van anderen, maar je kunt ook een foto van jezelf maken. Een selfie is echter (afhankelijk van de instellingen) niet zomaar een foto van jezelf. Nee, het is een foto van jou zoals je jezelf kent van het beeld dat je ziet in de spiegel. In feite legt een selfie dus jouw spiegelbeeld vast. Niet zoals een ander jou ziet en identificeert, maar zoals je jezelf identificeert. Hoelang zal het duren voordat je ook een selfie als (gespiegelde) pasfoto mag gebruiken in je paspoort? Daarmee zal echter het paspoort getransformeerd zijn tot een officieel document van zelfidentificatie. Daar heb je als reisdocument niet veel meer aan. ■

Christus tegenover Pilatus

*... die geleden heeft onder Pontius
Pilatus, is gekruisigd, gestorven en
begraven, neergedaald in de hel*

Het vierde artikel van het Apostolicum in de 21e eeuw

*Jezus ter dood veroordeeld,
fresco in Dubrovnik*

Als het gaat over het grote werk dat God heeft gedaan in de geschiedenis, welke namen zou je dan kiezen? Natuurlijk, God zelf staat daarin centraal: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Maar welke mensen heeft Hij daarbij ingeschakeld? Ik denk dan direct aan Paulus, die zo'n belangrijke rol mocht spelen in de verspreiding van het evangelie. Maar Paulus komt in de apostolische geloofsbelijdenis niet voor. Maria wel. Natuurlijk! De meest gezegende van alle vrouwen moet genoemd worden. De tweede naam in onze belijdenis doet de wenkbrauwen fronsen: Pontius Pilatus. Van alle mensen die genoemd konden worden krijgt naast Maria alleen hij een plek. Waarom? Vanuit die vraag wil ik kijken naar het vierde artikel van de apostolische geloofsbelijdenis: 'die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, neergedaald in de hel'. Over dat artikel van onze belijdenis is zoveel te zeggen, dat ik kies voor een specifieke invalshoek: dit alles gebeurde onder de jurisdictie (de rechtsmacht) van Pontius Pilatus.¹

Er is wel op gewezen dat we door het noemen van Pontius Pilatus de kruisiging van de Heer Jezus kunnen lokaliseren in de tijd. Het is geschiedenis. De hervormer Heinrich Bullinger noemt zelfs alleen dit aspect.² Verder is de uitleg van de catechismus bekend: 'Christus is onschuldig onder de wereldlijke rechter veroordeeld, om ons te bevrijden van het strenge oordeel van God, dat over ons zou komen.'³ En Klaas Schilder zag in het lijden van Christus onder een heidense rechter iets van de katholiciteit van de kerk: Zó gaat zijn dood namelijk óók de heidenen aan en is Hij een schouwspel voor heel de wereld.⁴

In dit artikel wil ik echter vooral luisteren naar wat de Bijbel er zelf over

zegt. In 1 Timoteüs 6 lezen we: *'Strijd de goede strijd van het geloof. Grijp het eeuwige leven, waartoe je geroepen bent en waarvan jij de goede belijdenis hebt beleden, ten overstaan van veel getuigen. Ik gebied jou ten overstaan van God, Die alles levend maakt, en ten overstaan van Christus Jezus, die voor Pontius Pilatus getuigenis aflegde van de goede belijdenis, het gebod vlekkeloos en onberispelijk te houden, tot de verschijning van onze Heer Jezus Christus.'* (vers 12-14, eigen vertaling).

Hier komen het doen van belijdenis en het lijden en sterven onder Pontius Pilatus bij elkaar. Paulus richt de aandacht op het getuigenis van de Heer Jezus. We vinden dat vooral in Johannes 18 en 19 – het is goed om deze twee hoofdstukken te lezen voordat je de rest van dit artikel leest. Ik belicht daaruit drie zaken: 1) Jezus' koninkrijk, 2) Jezus' waarheid, 3) Jezus' almacht. Ik sluit af met een reflectie op onze belijdenis.

Jezus' koninkrijk

Als antwoord op de vraag of Hij de koning van de Joden is zegt Jezus: 'Mijn koningschap hoort niet bij deze wereld.' Daarmee zet Hij zijn koninkrijk en de koninkrijken die uit de wereld opkomen tegenover elkaar.⁵ Jezus laat zien dat tussen een aards koninkrijk en het hemelse koninkrijk geen enkele overeenkomst is. Aardse koninkrijken vechten met geweld voor hun gelijk. Daar draait alles om het zelf: zelfhandhaving, zelfverrijking,

Jezus laat zien dat tussen een aards koninkrijk en het hemels koninkrijk geen enkele overeenkomst is

- 1 Vergelijk de geloofsbelijdenis van Nicea: Hij is gekruisigd onder Pontius Pilatus.
- 2 H. Bullinger, *Decades. Volume 1* (ed. Thomas Harding), Reformation Heritage Books, Grand Rapids, 2004, p. 135. Hij legt een link naar Gen. 49:10. Ook Ursinus verwijst in het *Schatboek der Verklaringen over de Heidelbergse Catechismus* naar deze tekst. Beiden zien in het lijden onder Pontius Pilatus het bewijs dat de scepter van Juda is weggenomen.
- 3 Vraag en antwoord 38. Deze uitleg wijkt niet af van wat Johannes Calvijn in de *Institutie* erover schrijft.
- 4 K. Schilder, *Christus in Zijn lijden. II: Christus in den doorgang van Zijn lijden*, Kok, Kampen, 1951, p. 349; 341.
- 5 Terecht wijst S.G. de Graaf daarop, in *Het ware geloof*, Kok, Kampen, 1954, p. 305-307. Hij belicht bovendien wat dit betekent voor hoe wereldse koninkrijken zich hebben te voegen naar de wetten van Gods koninkrijk.

zelfliefde, zelfzucht, zelfgenoegzaamheid en zelfbescherming. Maar zelfverloochening is er in die koninkrijken niet.

Heel anders is het koninkrijk waarvan Jezus koning is. Dat is het koninkrijk van de hemel. Daarin is liefde de grondwet. Liefde voor God en liefde voor de naaste. Daar wordt onder- én bovenkleed uitgeleend. Daar wordt de linkerwang toegekeerd als er op de rechterwang geslagen wordt. Daar bidt men voor zijn vijanden.⁶

Petrus had dat in de Hof van Getsemane nog onvoldoende begrepen. Hij sloeg er met het zwaard op los. Maar Jezus wees hem terug. Zijn koninkrijk wordt niet met het zwaard bevochten. In heel zijn lijden en sterven heeft Jezus ook met zijn daden de wet van dit koninkrijk bevestigd. Hij leed, maar sloeg niet terug. Hij werd gekruisigd en vroeg om vergeving. Hij gaf zijn lichaam voor de moordenaar aan het kruis die Hem vlak daarvoor nog bespot had. Hij verdroeg alle lasteringen.⁷

cynisch roept Pilatus aan het einde ervan uit: 'Wat is waarheid?' Ongetwijfeld een vraag die weerklank vindt in onze tijd. Nee, Pilatus was geen postmodern mens, maar de vraag naar waarheid wordt nog steeds gesteld. Iedereen heeft z'n eigen waarheid en er zijn zelfs 'alternatieve waarheden', wanneer je anders tegen de feiten aankijkt. Tegenstrijdige waarheden of opvattingen moeten naast elkaar kunnen bestaan en verdragen worden, zelfs als het over kernpunten van ons geloof gaat.

Jezus echter legt tegenover Pilatus getuigenis af van *de* waarheid. Tegen de discipelen heeft Hij al gezegd dat Hij zelf de weg, de waarheid en het leven is. Niemand kan tot de Vader komen dan door Hem.⁹ Daarmee sluit de Heer aan bij eerder onderwijs dat Hij heeft gegeven. Er was eens een overspelige vrouw bij Hem gebracht en Hij zei: 'Ik veroordeel u ook niet, ga naar huis en zondig niet meer'. Vervolgens leerde Hij ons: 'de waarheid zal U bevrijden (...) ieder-

Pontius Pilatus. Deze Romeinse gouverneur veroordeelt Jezus tot de dood aan het kruis, en aan dat kruis wordt Hij door de Vader verlaten, aan dat kruis geeft Hij de geest en daalt Hij af in het dodenrijk.

Opnieuw: Jezus getuigt met woorden én met zijn daden van de waarheid. De waarheid is dat wij in onze zonden vastzaten en onteerde koningen waren geworden die de doodstraf verdienden. Ja, dat we tot de hel veroemd moesten worden. Maar het is Jezus Christus die de doornenkroon kreeg opgedrukt en daar stond als een onteerde koning (zie de mens!)¹¹. Hij droeg onze zonden het kruishout op in zijn lichaam en onderging de helse pijnen. Hij werd voor ons een vloek.¹²

Dat is het krachtige getuigenis van de goede belijdenis. De belijdenis van de waarheid.

Jezus' almacht

Na de bespottung wordt Jezus opnieuw door Pilatus ondervraagd. Geërgerd roept de Romein: 'Weet u niet dat ik de macht heb u vrij te laten en de macht om u te laten kruisigen?' Maar Jezus laat zien dat Pilatus eigenlijk helemaal geen macht heeft. 'De enige macht die u over Mij hebt, is u van boven gegeven.'¹³

Het is de Vader die het zo heeft beschikt dat Jezus door het Sanhedrin is overgeleverd in de handen van Pilatus. De Vader geeft Pilatus de macht om tot een oordeel te komen over Jezus. Daarom is het ook terecht dat de catechismus zegt: Christus is door de wereldlijke rechter veroordeeld. En daarbij valt op dat Pilatus verschillende keren zegt dat Jezus volledig onschuldig is. Er is niets in Hem dat de dood verdient. Het is het oordeel van de rechter geweest dat deze on-

De wet van Jezus' koninkrijk gaat in **tegen alle wetten die uit de wereld opkomen**

De wet van zijn koninkrijk gaat in tegen alle wetten die uit de wereld opkomen.

Jezus' waarheid

Dan komt in de ondervraging van Jezus de waarheid ter sprake.⁸ En

een die zondigt is slaaf van de zonde (...) Wanneer de Zoon u vrij zal maken, zult u werkelijk vrij zijn'. De waarheid waar Jezus het over heeft is de waarheid van bevrijding van de zonde.¹⁰

Daárvóór heeft Hij onder Pontius Pilatus geleden, is Hij gekruisigd en gestorven, neergedaald in de hel. Dat gebeurt allemaal onder het gezag van

schuldige toch de dood moest sterven. Een rechter die van God de macht had gekregen om te oordelen.

De Heer Jezus onderwerpt zich aan de wil van de Vader en de uitspraak van Pilatus. Dat is een volledig vrijwillige gehoorzaamheid. Terecht typeert Schilder Jezus' houding bij de ingang, doorgang en uitgang van zijn lijden als het zeggen van: 'in Uw handen beveel Ik mijn geest'.¹⁴ Jezus geeft zichzelf over aan de macht die Pilatus van God kreeg. Daarmee markeert Jezus tegelijk Pilatus' onmacht. Want Jezus is zelf almachtig. Hij heeft de macht, zegt Hij in het hoofdstuk over de goede Herder, om zijn leven neer te leggen en weer op te nemen.¹⁵ Niet Pilatus heeft de macht Hem te doden, maar Jezus legt gehoorzaam zijn leven neer. Want de goede Herder geeft zijn leven voor de schapen.¹⁶

Dit is het laatste waar Jezus van getuigt: dat het rechterlijk gezag van Pilatus hem slechts verleend is door God met het oog op het lijden en sterven van zijn Zoon. Net als bij het getuigenis van zijn koninkrijk en zijn waarheid zien we dat daarin heel het, zoals we dat vroeger zo mooi zeiden, borgtochtelijk lijden meekomt.

Samenvattend kunnen we zeggen: de goede belijdenis waar Paulus het over heeft in 1 Timoteüs 6 is de belijdenis van een *koninkrijk* dat leeft volgens andere grondwetten, ze omvat als centrale *waarheid* onze zonde en Jezus' offer en ze is de erkenning van Gods hoge *gezag*.

Wat betekent dit voor *ons* belijden?

Ik geloof

Nog even terug naar die tekst van Paulus. Hij heeft het over de strijd van het

geloof, de worsteling waarin we ons moeten vastgrijpen aan het eeuwige leven. Van dat geloof heeft Timotheüs belijdenis gedaan. Daarin was hij een navolger van Jezus Christus, die voor Pontius Pilatus ook die goede belijdenis had uitgedragen. Onze belijdenis ligt in het verlengde van Christus' belijdenis. Niet omdat wij hetzelfde moeten doen als Hij – wij kunnen niet ons lichaam geven voor de zonde. Maar wel omdat we zijn navolgers zijn. Als wij belijden dat Jezus onder Pontius Pilatus geleden heeft, dan heeft dat gevolgen voor ons eigen leven.

Het betekent dat wij burgers zijn van het *koninkrijk van de hemel*. We wonen wel in de wereld, maar we horen bij het koninkrijk dat niet uit deze wereld opkomt. Wij mogen ons niet meer laten leiden door de zondige wetten die uit de wereld opkomen, de wetten van 'zelf'. In plaats daarvan zullen we ons richten naar *de wetten van God*, de wet van de liefde. Wie de goede belijdenis uitspreekt, worstelt om zich zo op te stellen in het leven. Voor Jezus betekende het dat de wereld Hem haatte en dat Hij door vreemdelingenhaat door de wereld werd uitgestoten. Onze Heer waarschuwt ons, dat dit ook het lot zal zijn van wie Hem volgen.¹⁷ Wij zijn vreemdelingen en bijwoners op aarde.¹⁸ De wetten van het koninkrijk passen vaak niet bij de wil van de wereld. Dan is het niet de oplossing om met geweld onze ideeën erdoor te drukken, maar in de weg van de liefde zullen we met woord en daad getuigen, in navolging van Jezus Christus.

Jezus geeft zichzelf over aan de macht die Pilatus van God kreeg. Daarmee markeert Jezus tegelijk Pilatus' onmacht

6 Zie Mat. 5:38-44.

7 Zie Lukas 23:33-43;
1 Petrus 2:21-24.

8 Joh. 18:37.

9 Joh. 14:6.

10 Joh. 8. In het bijzonder vers 11-12,
21, 30-36, 52.

11 Joh. 19:5.

12 Gal. 3:13.

13 In de commentaren wordt erop gewezen dat 'gegeven' niet terug kan slaan op 'macht' omdat 'macht' in het Grieks een vrouwelijk woord is en het deelwoord 'gegeven zijnde' een neutrum. Hoewel dit waar is, en daardoor onder het 'gegeven zijnde' meer valt dan 'macht' moeten we ze ook niet te ver uit elkaar halen.

14 Schilder, a.w., p. 527-573.

15 Joh. 10:18.

16 Joh. 10:15.

17 Bijvoorbeeld Joh. 17:14-16.

18 Heb. 11:13.

Ons belijden betekent ook dat wij getuigen van *de waarheid*. Die waarheid wordt niet door iedereen erkend, maar er is geen alternatieve waarheid. Het is niet een optie om dit al dan niet als de waarheid te zien. *Zo moet* het beleden worden.

Wie het kruis belijdt erkent dat wij totaal onmachtig zijn om tot de Vader te komen. Dat is niet een noodlot dat ons is overkomen, maar het is het gevolg van onze zonde. Wie het kruis belijdt erkent ook dat door Gods genade de zonde niet het laatste woord heeft. Er is nu weer een weg tot de Vader: Jezus Christus, die door de aardse rechter is veroordeeld, opdat wij door de hemelse Rechter worden vrijgesproken. In die genade rust de zondaar midden in de strijd.

Ons belijden betekent tenslotte dat vreemdelingschap en verlossing ons de vrijmoedigheid geven om in deze wereld te leven onder Gods *almacht*. Hij

een gevolg van onze zonde dat we door zondige mensen geregeerd worden. Petrus leert ons om het te zien als genade wanneer we lijden verdragen omwille van onze goede daden.¹⁹ Omdat we Gods almacht erkennen weten we dat Hij uiteindelijk bepaalt hoever het onrecht mag gaan en ook dat Hij het onrecht zal wreken.²⁰ Onder Pontius Pilatus is Hij gekruisigd. Daarmee spreken we ons uit tegen individualisme en revolutie. Maar we onderwerpen ons aan Gods gezag, aan Gods waarheid en aan Gods almacht in kerk en wereld.

Slot

Niet Paulus maar Pilatus wordt genoemd in de apostolische geloofsbelijdenis. Want in de confrontatie tussen Pilatus en Christus staat het koninkrijk uit de wereld tegenover

denis naspreken, zoals Jezus Christus daarvan heeft getuigd in zijn lijden en sterven onder Pontius Pilatus. ■

Vreemdelingschap en verlossing geven ons de vrijmoedigheid om **in deze wereld te leven onder Gods almacht**

regeert over de wereld en Hij regeert over ons leven. Omdat we Zijn almacht kennen en Zijn geboden willen houden, zullen we ook de overheid eren. Dat betekent niet dat we het altijd met haar eens zijn. Het betekent ook niet dat we alles klakkeloos moeten doen wat ze zegt. Het betekent wel dat we haar eren. Het betekent ook dat we onrecht durven verdragen. Het is nu eenmaal

het koninkrijk van de hemel; staat de weg van zelfverlossing en onzekerheid tegenover de waarheid van verlossing door Jezus Christus; staat autonomie tegenover de onderwerping aan Gods almacht. De praktische gevolgen voor ons leven zijn ontelbaar, ik heb ze slechts aangestipt. Maar laten we allemaal in woorden en daden deze goede belij-

¹⁹ 1 Petrus 2: 20.

²⁰ Vergelijk Kuypers, A., *E voto Dordraceno I*, Höveker & Wormser, Amsterdam, 1904, p. 413. Dit sluit niet uit dat er onder bepaalde omstandigheden ook sprake kan zijn van legitiem verzet.

PSYCHISCHE PROBLEMEN IN DE FAMILIE

Een boek voor naasten

Eerst voor jezelf zorgen?! De NOS zette een Syrische vluchteling voor het voetlicht die als brandweerman werkte in Nederland. Hij had dat ook in Syrië gedaan. 'In Nederland gaat het er heel anders aan toe bij de brandweer', vertelt hij. 'In Syrië help je meteen het slachtoffer en denk je niet aan jezelf. Hier zijn meer regels en procedures voor je eigen veiligheid. En dat is goed, want er moet natuurlijk geen tweede slachtoffer vallen.'

Dat advies zou je de centrale boodschap kunnen noemen van het boek 'Psychische problemen in de familie'. Dit boek wil een gids zijn voor naasten en voor pastores. Sterk wordt de nadruk gelegd op aandacht voor jezelf. Dat is noodzakelijk om de ander te kunnen helpen. Er zijn nogal wat helpers die zo uitgeput raken, dat ze zelf aan hulp toe zijn en de ander niet meer kunnen helpen. Waar dat in het algemeen al geldt, is dat helemaal van belang als het gaat over het gezin, over ouders en kinderen die met elkaars psychische nood van dichtbij geconfronteerd worden.

Verdriet bij ouders

Voor ouders is het leed zo zwaar om aan te zien omdat ze uit zijn op welzijn en geluk voor hun kind. Wie zou dat zijn kind niet gunnen? Het leed, de depressie, de verslaving aan te moeten zien, is dan vreselijk. Vaak moet je als ouder erbij zeggen dat je zelf ook wel schuld hebt. Ondanks alle goede bedoelingen heb je zelf ook bijgedragen aan de trieste situatie van je kind. Dat schuldgevoel kan terecht zijn. Maar daarmee hoeft de zaak niet afgesloten te zijn. Je kunt in gesprek gaan en vergeving vragen. Maak duidelijk dat je dit niet gewild hebt. 'Maar waak ervoor dat je niet te veel in de verdigting schiet. Natuurlijk heb jij ook je redenen en mogelijk ben jij ook op jouw manier beschadigd, maar daarop ligt in dit soort gesprekken even niet de focus. Zorg er daarom ook voor dat jij je eigen hulpbronnen hebt om je eigen pijn een plek te kunnen geven'.¹

Behalve een gevoel van schuld kan er bij jou als ouder ook schaamte zijn, omdat het moeilijke of vreemde gedrag

van je kind te maken lijkt te hebben met je opvoeding. Nu is dat in de huidige maatschappij wel een heikel punt. Want er zijn kinderen die niet te hanteren zijn omdat ze hun hele leven als prinsjes en prinsesjes behandeld zijn. Dat kan ook in je gezin of kerk gebeuren. Ieder heeft weleens gezien hoe kinderen in een kerkdienst het hun ouders lastig (kunnen) maken. Dan is ook weer wijsheid en inzicht van belang. In plaats van snel en hard te oordelen kun je beter in gesprek gaan met ouders, hulp aanbieden of liefdevol aanspreken als ze hun kinderen totaal geen bijbelse correctie geven.²

Ouder zijn van een kind met psychische problemen is een zware taak. Je wilt zo graag helpen, je wilt zo graag oplossen en – je kunt het niet. Erken dat en vraag tijdig hulp als je het niet meer redt. Hoofdstuk 7, 'Hoe vinden we goede hulp?', gaat onder andere over de vraag wanneer je professionele hulp in moet gaan schakelen. Daar staat: 'Het is verstandig hulp te zoeken voor je naaste(n), als je merkt dat je het niet meer alleen kunt, ergens advies over nodig hebt of als de zorg te zwaar wordt.

Daarnaast is er psychiatrische en/of verslavingsproblematiek waarvoor specifieke medische/psychologische kennis of behandeling nodig is. Het inschakelen van professionele zorg is extra belangrijk als er een vermoeden is van verwaarlozing van kinderen, bij agressie of ernstige ruzie, een vermoeden van mishandeling of geweld, bij gedachten aan de dood of uitspraken over niet meer verder willen leven; en bij gezondheidsrisico's waarbij ingrijpen van levensbelang kan zijn' (p. 63).

Ik vroeg aan een vader welke ervaring en welk advies hij heeft. Hij schreef het volgende.

Een vader

Wat doet het psychisch leed van uw familielid u?

In één woord: onmacht.

Je weet al lang dat je niet in staat bent je geliefden gelukkig te maken. Dat komt nu echt binnen. Met alle ondersteuning die je kunt geven – geld, tijd, een arm om de schouder, extra vakantie ... – raak je niet aan de kern en kun je het gevoel van depressie niet wegnemen. Toch is dat het – een – antwoord. Erken je onmacht. Spreek het uit voor jezelf. Zeg het in je gebed tot God. Wees eerlijk tegen de zieke. Je kunt niet echt voelen wat die ander meemaakt.

Wat heeft u geleerd vooral niet te zeggen of te doen?

Je reactie mag niet *rationeel* zijn. Het helpt niet om oplossingen aan te dragen. *Je moet gewoon ...* Maar dat kan die ander dus niet. Jouw gelijk – want je hebt gelijk! – raakt de ander niet. Mijn advies is altijd: je mond houden. Vooral niet je eigen succes etaleren. *Ik doe altijd ...*

Welk advies kunt u geven aan iemand die een psychisch ziek familielid heeft?

De verleiding is groot om oplossingen aan te dragen. Het is belangrijker om iemand te laten voelen – dat is dus *emotioneel* – dat hij/zij er niet alleen voor staat. Wees trouw. Maak tijd. Luister. Kom op bezoek. Laat op die manier Gods aanwezigheid merken. *Hij houdt van je!*

Verdriet bij kinderen

De opdracht je ouders te eren kan veel moeite geven. 'Waarvoor eren? Dat ze me met ellende opgezadeld hebben?!' De pijn doet soms kinderen besluiten met de ouders te breken en geen contact meer te willen. Je doet dan de deur dicht. Dat brengt geen oplossing. Beter is het de pijn aan de hand te houden, erover te praten en elkaar desnoods stevig te confronteren met wat er fout ging. In het boek kun je lezen: 'Soms is het wel mogelijk om meer begrip te krijgen, al blijven ouders verantwoordelijk en blijven misstappen verdrietig. Het is pijnlijk om te zien dat bijvoorbeeld je vader misbruikt werd, daarom ging drinken en jou sloeg. Je vader mag je niet slaan, dat mag nooit goedgepraat worden. Wel kan er naast jouw verhaal het verhaal komen te staan van je vader als jong kind, met zijn leed, en dat kan helpen om (uiteindelijk, soms na een lange tijd van denken, praten, bidden) te gaan vergeven'.³ Geve God dat dat nog vaak gebeurt.

Veel van wat in dit boek beschreven wordt, komt ook naar voren in de antwoorden van een dochter die ik vroeg haar kijk op dit onderwerp te geven.

1 Hoofdstuk 3, 'Ik voel me schuldig' geeft mooie adviezen.

2 Bijbelse opvoeding betekent correctie, zie o.a. Spreuken 3:11-12 en 13:24. Maar hoe je ook te snel kunt oordelen realiseer je je bij het lezen van hoofdstuk 4, 'Stigma: als anderen je mijden of veroordelen'.

3 Meer daarover in hoofdstuk 13, 'De balans van geven en ontvangen'.

Een dochter

Wat doet het psychisch leed van uw familielid u?

Het maakte mij onzeker in wie ik was. Ik had de goedkeuring van mijn vader nodig, alleen dan wist ik dat wat ik deed goed was. Ik had het gevoel dat ik niet in alles werd gewaardeerd. Ik richtte mijn interesse meer op wat mijn vader interessant vond. Al deze dingen hadden tot gevolg dat ik me niet 100% geliefd voelde in de 100% van wie ik was.

Wat heeft u geleerd vooral niet te zeggen of te doen?

Ik heb geleerd om te timen wanneer ik wat ging vragen of zeggen. Dit werd voor mij een spel. Het voelde niet alsof ik op mijn tenen liep terwijl dit eigenlijk wel zo was. Ik wist te spelen met onderwerpen die voor mijn vader interessant waren. Hierdoor kreeg ik hem in het positieve.

Welk advies kunt u geven aan iemand die een psychisch ziek familielid heeft?

Vraag aan God je hemelse Vader voor onderscheidend vermogen. Kijk om je heen naar andere gezinnen en zie hoe het anders kan. Leer van hen niet op een jaloerse manier, maar vanuit een helicoptervisie om te onderscheiden. Onderscheid wat goed is en wat niet. Wat gezond is en wat niet. Tot waar de grens ligt en wanneer het eroverheen gaat.

Ga ermee aan de slag door te visualiseren met welke klachten, gedachten, uitspraken van je vader je echt iets moet doen. Praat met God of je mensen in je leven mag krijgen die met je mee kunnen analyseren (denk niet direct aan vrienden, zoek een kerklid of een kennis). Misschien spreek je deze persoon nooit, maar heb je nu al iemand in gedachten die jou zou kunnen helpen. Iets wat ik geleerd heb wat zo waardevol is: kies iemand met hetzelfde einddoel als jij. Wil jij een goede band met je vader, spreek iemand die er net zo over denkt. Wat heb je eraan als iemand vindt dat jij de band moet breken?

Een dochter – in het laatste jaar waarin haar vader leed aan depressiviteit

Wat doet het psychisch leed van uw familielid u?

Ik voelde mij in eerste instantie machteloos. Omdat ik de hulpvraag zag in mijn vaders ogen. Zowel verbaal als non-verbaal schreeuwde mijn vader het uit dat hij het niet trok. Een man die altijd alles wist, wist nu niks. Een vader die creatief was en voor elk probleem een uitweg wist, had geen uitweg. Het maakte mij verward en tegelijk bewust van de ernst van het onvermogen. Er kwam in een korte tijd een rolswitch. Eentje waarmee ik nog geen ervaring had. Ik voelde een enorme druk,

verantwoordelijkheid. Ik raakte op zijn tijd moe. Hoe lang duurt dit nog? Maar ging door, deels omdat dit in mijn karakter zit, maar daarnaast ook mijn taak als gezinslid.

Wat heeft u geleerd vooral niet te zeggen of te doen?

Het heeft mij geleerd niet lang te blijven hangen in het verleden. In plaats daarvan me te richten op de toekomst. Het heeft mij geleerd om niet in de negatieve spiraal te blijven, maar te focussen op wat goed gaat. En te benoemen wat goed gaat. Niet altijd te luisteren naar de professionals, maar eigen grenzen en de grenzen van mijn vader te respecteren en te accepteren, hoe moeilijk ze soms zijn.

Belangrijk maar (te) moeilijk boek

Dit boek is belangrijk en nuttig voor hen die te maken hebben met psychische problemen in de familie. De vele praktische voorbeelden en ervaringsverhalen van een aantal mensen waarop in het boek ingegaan wordt, zijn nuttig en leerzaam.

Het is wel jammer en storend dat het boek over het algemeen zo moeilijk geschreven is. Daardoor zullen veel mensen het niet kunnen gebruiken, terwijl het voor hen zo belangrijk kan zijn. Ik geef een vrij willekeurig gekozen voorbeeld, over de taal van de ecologie: 'Ecologen zien de wereld op verschillende niveaus – van ecosystemen en organisme tot de organen

en cellen binnen een organisme – en ze bestuderen interacties tussen al die niveaus. Op dezelfde manier kijken we ook naar de mens: ervaringen en ontregelingen zijn het resultaat van complexe interacties die zich op verschillende niveaus afspelen' (p. 25). Is dat geen taal voor een conferentie van psychologen in plaats van een zin in een boek om familieleden te helpen?

Bij het lezen had ik ook moeite om samenhang te ontdekken. Nu kan dat natuurlijk aan mij liggen, maar ik mis een heldere opbouw van het boek. Er zijn drie hoofddelen: *Thema's*, *Tools* en *Tips*. Maar er is veel overlap. Het is een lappendeken. Dat maakt het boek niet overzichtelijk en dat is jammer, omdat er zoveel mooie, nuttige en wijze dingen in staan. Een bijgewerkte herdruk zou mooi zijn.⁴

Geloof helpt

Het boek maakt mooi duidelijk hoe het geloof in de boodschap van de Bijbel ons helpt om met psychische nood (dichtbij) om te gaan. In een wereld waar de zonde is, is God er ook. En Hij is vol barmhartigheid. Vanuit Hem kun je 'meeleven met en je inleven in die ander vanuit het besef dat jij ook te maken hebt met leed als gevolg van een imperfecte wereld' (p. 162). ■

N.a.v. Hanneke Schaap-Jonker en Ewoud de Jong (red.), *Psychische problemen in de familie. Een gids voor naasten en pastores*, Kok-Boekencentrum Uitgevers, Utrecht, 2022, ISBN 9789043537834, 176 pag., prijs € 18,90.

⁴ Dan kan ook een fout als op p. 150 bijgesteld worden, waar gezegd wordt dat God ons met emoties geschapen heeft en dat ze daarom niet fout of slecht kunnen zijn. Heeft de zondeval ook onze emoties niet fors verpest?

HARMONIE TUSSEN

GELOOF EN

WETENSCHAP?

Onlangs verscheen het boek *Inzicht. Wetenschap voor Gods aangezicht*, een bundeling van bijna twintig hoofdstukken over de verhouding van geloof en wetenschap. Nederlandse christelijke auteurs die hun kennis en deskundigheid inzetten ten gunste van een bredere lezerskring, dat is een verheugende zaak. Maar de relatie tussen geloof en wetenschap is ingewikkeld en de meningen van christenen lopen hierover ver uiteen. Ik was dan ook benieuwd naar de inhoud van het boek.

Zeker bij een boek met veel auteurs is het een spannende vraag of de publicatie tot een eenheid is geworden. Het voordeel van een breed spectrum aan auteurs is dat je de expertise en geleerdheid van velen kunt samenbrengen. Je hoeft niet op zoek naar die ene zeldzame geleerde die zoveel verschillende vakgebieden overziet dat hij overal iets zinvol over kan schrijven. Maar het risico van een dergelijke werkwijze is dat het een onsamenhangende verzameling van losse bijdragen wordt, waarin de grote lijn ontbreekt. De taak van de redactieleden is dan groot en belangrijk. Zij moeten het proces van schrijven goed begeleiden en ten gunste van de lezer ook een helder en bondig voorwoord schrijven, waarin de samenhang van het boek wordt uiteengezet en de grote lijn wordt geschetst. Ik heb het boek dus ook met deze vragen gelezen: lukt het de schrijvers om ieder voor zich bij te dragen aan een samenhangend, helder en consistent betoog? Wordt duidelijk wat de hoofdzaken zijn in de discussies en wat we als bijzaken kunnen bestempelen?

Modellen

De Amerikaanse natuurwetenschapper en theoloog Ian Barbour heeft ruim twintig jaar geleden vier modellen geformuleerd die de relatie tussen geloof en wetenschap beschrijven: (1) conflict; (2) onafhankelijkheid; (3) dialoog en (4) integratie. Deze indeling is zeker niet in beton gegoten, maar is als startpunt heel verhelderend. Als we geloof en wetenschap zien als twee gescheiden compartimenten die verder niets met elkaar te maken hebben (onafhankelijkheid), gaan we anders om met de relatie tussen geloof

en wetenschap dan wanneer we vinden dat er sprake is van een conflict. Om een boek als dit tot een eenheid te smeden is het nodig dat op dit niveau de neuzen van de auteurs in ieder geval dezelfde kant op staan.

Mijn indruk is dat de meeste schrijvers de *feitelijke* verhouding zien als een conflict, terwijl zij integratie als het *ideaal* zien. In de praktijk van elke dag is de concrete wetenschap meestal in strijd met de boodschap van de Bijbel, maar het ideaal is dat je als wetenschapper persoonlijk tot een integratie bent gekomen, waarin je werk als wetenschapper en je geloof in God en in de Schrift harmonieus en zonder conflict samengaan. De redactie betitelt dit ideaal als 'inzicht'. In het voorwoord spreekt ze de hoop uit dat de schrijvers die aan het boek hebben bijgedragen identificatiefiguren zijn voor (jonge) lezers, omdat de integratie van wetenschap en geloof bij de schrijvers heeft geleid tot inzicht in wie God is, de bron achter geloof en wetenschap beide.

Integratie?

Het probleem is echter dat achter de ogenschijnlijk ene positie van integratie een enorme diversiteit aan opvattingen schuilgaat. Wetenschappers die met name worden genoemd als gelovigen die geloof en wetenschap als een eenheid zagen, zijn Isaac Newton en Blaise Pascal (blz. 8). Zij worden vermeld als bemoedigende en inspirerende voorbeelden van gelovige christenen die erin geslaagd zijn om geloof en wetenschap tot een eenheid te integreren. Maar er zijn nauwelijks twee mensen te noemen die juist op het punt van de verhouding van geloof en wetenschap grondiger van elkaar verschilden dan Pascal en Newton. Newton neigde naar een deïstisch godsbeeld, ontkende de leer van de drie-eenheid, geloofde niet in de onsterfelijkheid van de ziel en evenmin in het bestaan van de duivel. (Het doet dus wel merkwaardig aan dat Newton wordt gepresenteerd als voorbeeldige gelovige in een boek dat geschreven is door en voor reformatorische christenen.) Pascal was een rooms-katholieke denker en gaf de voorkeur aan een fideïstische positie: kennis van God is alleen te vinden in de openbaring binnen de Schrift en de kerk, en niet in de natuur. Dat elk van beiden, Newton en Pascal, voor hun eigen besef tot een gebalanceerde visie op de verhouding van geloof en wetenschap kwam, zal waar zijn – maar de hedendaagse lezer heeft dan nog steeds geen idee waar en hoe hij zijn eigen balans moet zien te vinden.

Het boek bevat achttien hoofdstukken, geschreven door achttien auteurs – overigens allen van de mannelijke kunne – en is onderverdeeld in vier groepen. Allereerst zijn er zes hoofdstukken over de ‘theologische fundamenteën’. Daarna volgen er vier onder het kopje ‘lessen uit de (kerk) geschiedenis’. Ten derde bespreken drie auteurs ‘wetenschapsvisies en filosofie’. Het laatste onderdeel gaat in vijf hoofdstukken in op de ‘natuurwetenschappen’.

Theologische fundamenteën

Het eerste hoofddeel zet bijna uitsluitend in op de historiciteit van de eerste hoofdstukken van Genesis. Ik krijg de indruk dat de visie dat er in Genesis 1 gesproken wordt over dagen van 24 uur de gedeelde overtuiging is van al deze zes auteurs. Maar het komt nauwelijks expliciet aan bod. Dat is jammer; veel vragen onder jongeren gaan over de exegeze van deze hoofdstukken. Er zijn veel bijbelgetrouwe exegeten die de onfeilbaarheid en historiciteit van de Schrift belijden, maar op exegetische gronden komen tot een andere duiding van het woord *yom* (het Hebreeuwse woord voor dag) dan als een aanduiding van 24 uur.

Veel vragen onder jongeren gaan over de exegeze van de eerste hoofdstukken van Genesis

Hier wreekt zich de onduidelijkheid over de focus van het boek. Willen de redactieleden jonge mensen helpen om persoonlijk te komen tot een integratie van geloof en wetenschap, of willen ze een pleidooi voeren voor jonge-aardecreationisme? Dat zijn toch echt twee verschillende zaken. Het onderscheid tussen jonge-aardecreationisme, oude-aardecreationisme en theïstisch evolutionisme komt niet ter sprake. Terwijl het toch om een heel belangrijke driedeling gaat. Wereldwijd zijn veel christelijke wetenschappers het erover eens dat de verschillen tussen jonge- en oude-aardecreationisme veel kleiner zijn dan die tussen deze twee posities enerzijds en het theïstisch evolutionisme anderzijds. De vraag naar de ouderdom van de aarde wordt niet beantwoord door de evolutietheorie; en wie gelooft in een oud heelal is daardoor nog geen volgeling van Darwin. Maar helaas gaat het boek nergens op dergelijke vragen in.

De lezer krijgt dus geen aanwijzingen voor een antwoord op de vraag wat de hoofdzaken zijn en wat de bijzaken.

Lessen uit de (kerk) geschiedenis

In het tweede hoofddeel schrijft Aart Goedvree over de omgang van de befaamde neocalvinistische theoloog Herman Bavinck met de wetenschappen, in het debat over schepping en evolutie. Tussen de regels schemert door dat Bavinck zeker geen expliciet voorstander was van het jonge-aardecreationisme (blz. 155). Maar waarom wordt dat niet ronduit erkend? Nu wordt niet goed duidelijk of Bavinck moet worden gezien als een waar-schuwend voorbeeld van iemand die zich op het hellend vlak begaf, of als iemand die een lichtend voorbeeld is in zijn verlangen naar integratie.

Wetenschapsvisies en filosofie

De derde groep van hoofdstukken gaat over de vragen van de wetenschapsfilosofie. De wetenschapsfilosofie houdt zich bezig met het karakter van kennis, de mogelijkheid van kennis, de zekerheid van wat wij weten en de groei van wetenschap. Zowel de bijdrage van Wim van Vlastuin als die van Henk Jochemsen neigen naar het fideïsme. Beide schrijvers benadrukken namelijk de voorlopigheid en de beperktheid van de wetenschap, en de invloed van onbewezen vooronderstellingen. Ik voel me altijd wat ongemakkelijk bij zo'n insteek. Je maakt dan gebruik van strategieën die in feite postmodern zijn. De postmoderne wetenschapsfi-

losofie in het spoor van Thomas Kuhn relativeert niet alleen de kennisclaims van de wetenschap, maar alle kennisclaims. En dan schiet je jezelf in de voet. Immers, Kuhn zal ook religieuze kennisclaims relativiseren, en zeggen dat wat wij over God weten minstens zo voorlopig, contextueel bepaald en historisch gekleurd is als wat wij over de natuur weten. We kunnen wel benadrukken dat de wetenschap slechts voorlopig en beperkt is, maar we lopen (als we Kuhn en andere relativisten navolgen) wel het gevaar om de noties van objectieve kennis en waarheid kwijt te raken. En dat zal geen enkele bijbelgetrouwe christen willen.

Natuurwetenschappen

Het laatste blok van hoofdstukken gaat over de natuurwetenschappen. Dat wil zeggen: de auteurs betogen, ieder op hun eigen terrein, dat er binnen de natuurwetenschappen aanwijzingen zijn voor een metafysische werkelijkheid. Fijnafstemming (*fine-tuning*) in het heelal en de complexiteit van leven zijn binnen een naturalistisch wereldbeeld niet te verklaren. Zonder het belang van deze natuurwetenschappelijke hoofdstukken te betwijfelen was ik toch wel teleurgesteld dat het boek slechts op de natuurwetenschappen ingaat en niet op de menswetenschappen. In de psychologie, pedagogiek, geneeskunde en sociologie is de invloed van het evolutionaire denken enorm. Zonder enige wetenschappelijke onderbouwing worden daar allerlei varianten van het evolutiedenken gelanceerd en voor zoete koek geslikt. Vermoedelijk zijn er meer christelijke studenten die bij psychologie, pedagogiek, geneeskunde, sociologie en aanverwante stu-

dies terechtkomen, dan dat er natuurwetenschappen gaan studeren. Om ook deze studenten te helpen in hun zoektocht naar de verhouding van geloof en wetenschap was het goed geweest als dit boek aandacht had gegeven aan deze zogeheten alfa- en gammawetenschappen. Ik vind het een groot gebrek dat het boek er met geen woord over rept en aan dit belangrijke terrein van de hedendaagse wetenschap voorbijgaat.

Gemiste kans

Ik kom terug op de voor- en nadelen van een bundel die is samengesteld uit de bijdragen van een groter aantal schrijvers. In het geval van dit boek overheersen voor mij de nadelen. De meeste bijdragen in het boek geven blijk van gedegen deskundigheid van de betreffende auteur. Met de belezenheid zit het wel goed. Over het aantal voetnoten hoeft niemand te klagen (overigens loopt de nummering van de voetnoten door in het gehele boek, iets wat zeer ongebruikelijk is; hopelijk niet om de lezers te imponeren?) Maar de samenhang en de cohesie in het boek laten veel te wensen over. De vier redacteuren hadden toch echt meer werk moeten leveren om het boek tot een eenheid te maken. Het voorwoord zegt helemaal niets over de selectie van de onderwerpen, over de volgorde van de hoofdstukken, over de grote lijnen van het debat, over de kracht en zwakten van de verschillende posities, en bakent niet af wat nu eigenlijk de bedoeling van het boek is. Juist als het terrein zo omvangrijk is en de vragen zo veelvoudig, heeft de lezer het nodig dat hij met kundige hand door het terrein wordt geleid, zodat helder wordt wat hoofdzaken zijn en wat bijzaken, wat het boek wel wil en wat het niet wil bereiken. Het spijt me oprecht dat ik, toen ik het boek gelezen had, tot deze kritische slotsom moest komen. Het initiatief is goed, de intenties zijn uitstekend, de bijdragen zijn interessant, maar toch is het geheel te verward en te diffuus. De lezers zullen vermoedelijk het boek sluiten met de verzuchting dat er heel veel informatie over hen is uitgestort, maar dat ze nog steeds met dezelfde vragen zitten als die hen ertoe aanzetten om het boek te gaan lezen. En dat is jammer, want de vragen zijn belangrijk genoeg. Het is daarom te wensen dat de redacteurs en auteurs met een vervolg komen! ■

N.a.v. Mart-Jan Paul, Wim de Vries, Benno Zuiddam en Jan van Meerten (red.), *Inzicht. Wetenschap voor Gods aangezicht*, Labarum Academic, Apeldoorn, 2023, ISBN 9789087187002, 341 pag., prijs € 19,95.

UIT TERDEGE

VAN 9 MEI 2023

‘Verwennen is bederven’, zo luidt de titel van een artikel van Nico van der Voet in Terdege van 9 mei 2023. Hij vraagt aandacht voor het opmerkelijke verschijnsel dat eigenlijk iedereen wel weet dat het verwennen van kinderen hen zomaar bederven kan, en dat er toch sprake is van een baast algemeen ‘in de watten leggen’ en ‘over-beschermen’ van kinderen in onze samenleving. Ook gereformeerde ouders maken deel uit van onze ‘verwenmaatschappij’. Van der Voet zet heel inzichtelijk op een rijtje welke vormen van het verwennen/bederven van je kinderen bestaan en welke redenen ouders hebben om dat te doen. Hij schrijft:

Grenzen stellen in een verwen- maatschappij

Een kraamverzorgster die voor haar werk van een relatief arm gezin in een stad naar een reformatorisch gezin in een voorstad ging, zag een groot verschil in wat er allemaal gekocht was en gedaan werd voor de pasgeborene. Wat er op de ene plek te weinig was, bleek er op de andere plek te veel te zijn.

De Afrikaanse taal kent het Nederlandse woord “verwennen” niet. Daar heet het “bederf”. Ik heb het voor de zekerheid nagevraagd bij een Zuid-Afrikaanse predikant en dit is zijn antwoord: „Hierdie artikel klink heel interessant. Jou verduideliking is korrek, daar bestaan ‘n woord soos “bederf” in Afrikaans, maar dit kan in positiewe en negatiewe sinsverband verduidelik word. Bv: „My vrou en kinders het my lekker bederf op my verjaarsdag” of in negatiewe sinsverband: „Ouers bederf hulle kinders deesdae daarom is kinders so stout of ongehoorsaam.” Ek hoop hierdie maak sin en soos jy dit verduidelik het sal dit goed kan werk met die wete dat die bederf van kinders ly tot meer skade by kinders as hulle volwassenes is.” Verwennen word vir jou het weet bederven.

Dat heeft met te véél verwennen te maken. Je kind lekker verwennen op zijn verjaardag is feestelijk, maar kan, als het te veel wordt, overgaan in het bederven van je kind. Op een volgende verjaardag is verwend worden dan vanzelfsprekend en wil het kind even veel of nog meer ontvangen – om de cadeautjes vervolgens aan de kant te leggen.

Soorten verwennen

Kinderen worden op verschillende manieren verwend. Ik noem die manieren en belicht wat het bedervende effect kan zijn.

- * Kinderen worden materieel verwend. Ze worden overladen met geld en bezit (speelgoed, mobieltje, mooie fiets, passend bij elke leeftijd etc.) Ze leiden het leven van een prins of prinses en – worden ondankbaar. Ze hebben te veel en vervelen zich. Alle genieten duurt maar kort. Ze worden veeleisend. Later kunnen ze (indien nodig) maar moeilijk een stapje terug doen.

‘Ze hebben veertig knuffels op de kast staan, maar worden weinig zelf geknuffeld. Daar worden kinderen emotioneel eenzaam van’

- * Kinderen worden sociaal verwend. De gezinnen zijn klein geworden. Kinderen hoeven weinig meer te delen, maar krijgen alles zelf (eigen kamer, etc.) en kunnen veelal hun eigen gang gaan. Kinderen gaan

sociale vaardigheden missen die ze juist thuis moeten leren (door het delen van kamers, kasten, bezittingen). Ruziemaken én die ruzies oplossen horen daar ook bij. De kinderen worden echter ik-gericht, individualistisch.

- * Kinderen worden pedagogisch verwend. Ze krijgen vaak hun zin. Ze worden overal naartoe gebracht en weer opgehaald. Ze hebben leuke uitjes. Ze worden bij alles geholpen. Ouders straffen niet meer en vragen geen gehoorzaamheid, maar smeken om medewerking. Kinderen leren niet met tegenslag en tegenwerking om te gaan. Ze leren onvoldoende om dingen zelf te doen en hun eigen problemen op te lossen. Ze hebben weinig respect voor hun meerderen.
- * Kinderen worden affectief verwend. Ze krijgen alle aandacht. Er wordt vaak om hen gelachen. Ze worden voortdurend geprezen. Wanprestaties worden vergoelikt. Ze worden duizend keer op de foto of video gezet, zoals beroemdheden. Ze krijgen een te hoog zelfbeeld (alsof het leven om hen draait). “Verwaand” is bijna hetzelfde woord als “verwend”. (Denk aan de bijbelse Jozef!) Tegelijk is het zelfbeeld onzeker, omdat ze dat niet zélf, met vallen en opstaan, ontwikkeld hebben,

Geen kind wordt op alle punten evenveel verwend en sommige kinderen worden helemaal niet verwend, misschien wel door een problematische opvoedsituatie. Je ziet ook nog weleens dat de ene ouder het kind zus verwent en de andere ouder het kind zó verwent. Pa geeft het kind alles en ma geeft het kind in alles zijn zin. En ze roepen vervolgens naar elkaar: “Dat moet je niet doen!”

De schade is het grootst als kinderen verwend en tegelijk emotioneel verwaarloosd worden. Ze hebben veertig knuffels op de kast staan, maar worden weinig zelf geknuffeld. Daar worden kinderen emotioneel eenzaam van. Citaat van een meisje van veertien, beide ouders in het bedrijfsleven: „Mijn ouders houden volgens mij niet echt van mijn broertje en mij. Wij hebben alles en mogen alles. Maar ze zijn zelfs op zaterdagavond meestal niet thuis. Dan kijken mijn broertje en ik maar naar films.”

Waarom verwennen ouders hun kinderen? Ze doen dat nooit expres. Dit kan er bijvoorbeeld onbewust achter zitten:

“Kunnen” voelt voor ouders dikwijls aan als “moeten”. Ze kunnen hun kinderen veel (toe)geven, dus doen ze het ook. Dat

BEELD
ISAREE
JIRANONRATTANAKULUIT DE WAARHEIDSVRIEND
VAN 25 MEI 2023

Kinderen verwennen en bederven (zie hiervoor)... het heeft ook grote schadelijke gevolgen voor het kunnen bereiken van geestelijke volwassenheid. In De Waarheidsvriend plaatste ds. J. Belder twee lezenswaardige artikelen over het thema: 'Volwassen worden in christelijk licht'. Het tweede (25 mei 2023) kreeg als titel: 'Geduld met elkaar'. Het gaat over geestelijke volwassenheid en de rol van geloof en kerk daarbij en vooral het verwachtingspatroon (en het bijbehorende gedrag) dat je daarbij zelf van het leven in Christus' gemeente ontwikkelt. Ook de gemeente zelf moet zich de spiegel voorhouden bij de vraag of ze het bereiken van of groeien in geestelijke volwassenheid van de gemeenteleden bevordert of hindert.

Geestelijke volwassenheid

Sigmund Freud (1856-1939), grondlegger van de psychoanalyse, beschouwt geloof als uiting van onvolwassen afhankelijkheid. Geloven is infantiel. De Utrechtse hoogleraar Psychiatrie dr. H.C. Rümke (1893-1967) weerlegt in *Karakter en aanleg in verband met het geloof* (1939) Freuds stelling met argumenten. In tegenstelling tot Freud omschrijft hij volwassenheid als afhankelijk kunnen en durven zijn van anderen. Wie tot geestelijke volwassenheid komt, weet zich ten volle afhankelijk van God en is ook medemensen schatplichtig, zij het op een andere wijze.

Binden aan God

Geestelijke volwassenheid raakt onze omgang met God, ons gebedsleven, onze Gods- en zelfkennis, onze geloofs zekerheid en levensstijl. Je mag door genade tot geestelijke zelfstandigheid komen, zelfs Gods medewerker zijn, maar je belijdt en praktiseert afhankelijk van God te zijn. Het betekent dat Christus een gestalte in ons krijgt (Gal. 4:19b), dat we niet langer vol zijn van onszelf – ondanks een klinkend cv – maar van Hem. Zelfverloochening is daar ook een aspect van. We staan in de vrijheid van de kinderen van God, zonder die vrijheid te misbruiken. Paulus spoort aan (1 Tim. 4:7) zichzelf te oefenen in godsvrucht. Dat vraagt discipline.

Komen tot geestelijke volwassenheid is genade, maar heeft ook te maken met opvoeding thuis en in de kerk. Dat laatste raakt prediking, catechese en zielszorg. Hoe vaak worden we – vooral in het Nieuwe Testament – niet aangespoord op te wassen, te groeien, in kennis en godsvrucht? Er zijn groeibevorderaars en groeiremmers. Een onveilig klimaat in onze kinderjaren kan funeste gevolgen hebben. Het kan leiden tot een vertekend beeld van God, tot een karikatuur van Hem. Wanneer we ons niet veilig konden hechten, ons niet geaccepteerd en geborgen wisten, kan dat ons geestelijk leven hinderen. Durf ik mij wel te binden aan God?

Wijst Hij mij niet af? Gekwetste mensen kunnen zich zelfs pantseren en op afstand van God willen blijven, uit vrees opnieuw te worden afgewezen. Ze durven niet te geloven dat ook voor hen geldt: begenadigd en liefdevol aanvaard door God te zijn (Ef. 3:6). Wie altijd liefde moest verdienen, staat wantrouwend tegenover Gods genade; hij kan voor zichzelf niet geloven dat God onvoorwaardelijk liefheeft.

Volheid van geestelijk leven

Paulus acht het geen teken van geestelijke volwassenheid wanneer de gemeente nog altijd weinig meer dan melk verdraagt, dat zij is blijven hangen in de eerste beginselen (1 Kor. 3:2; Heb. 5:12). Heeft dat te maken met de inhoud van de prediking? Dat kan, maar hoeft niet. Wel heeft iedere voorganger zijn eenzijdigheden en beperktheden. Daar mag hij natuurlijk nooit tevreden mee zijn. Is het goed, dan verlangt hij zelf ook intens naar verdiepende kennis. Die krijgt hij door te leven uit de Bron, door te wonen in het Woord en door intense omgang met zijn Zender. Niet de tijdgeest, maar de Heilige Geest is leidend en die brengt altijd bij Christus. De rechtgeaarde prediker begeert, evenals Paulus, de gemeente op een gezond hoog geestelijk niveau te brengen. Dat doet overigens niets af van het feit dat hij en de gemeente nooit uitgroeien boven de zondaarsgestalte en dus boven Gods genade. Juist in de brieven van het Nieuwe Testament zien we wat geloven inhoudt in de praktijk van alledag. Over praktisch preken gesproken, zonder in een wettisch ijveren te vervallen. Leerzaam is wat Paulus hierover schrijft aan de gemeente van Efeze (4:11-15). Lees en herlees dit gedeelte zorgvuldig en zie dat de apostel niet tevreden is met 'iets,' maar verlangt naar volheid van geestelijk leven.

Stokpaardjes

De prediker kan ondertussen in de dwangbuis geperst worden van wat de gemeente wil horen, het 'hoordersterrorisme'! De

dominee op zijn beurt kan wekelijks stokpaardjes berijden en de gemeente kan tevreden zijn met geijkte paadjes. De mond van God zijn is wat anders dan mensen naar de mond praten. Dat laatste getuigt niet van geestelijke volwassenheid. Dreigt hier niet het gevaar van de Heilige Geest te bedroeven?

'Hoe vaak worden we - vooral in het Nieuwe Testament - niet aangespoord op te wassen, te groeien, in kennis en godsvrucht?'

Er zijn in de gemeente bokken, schapen en lammeren, zuigelingen, vaders en moeders in de genade, maar baby's moeten niet levenslang zuigeling blijven. Dat strekt niet tot Gods eer en het is evenmin nuttig voor henzelf. Het getuigt zelfs van ziekelijkheid en geestelijke luiheid genoeg te hebben aan de 'eerste beginselen! De brief aan de Hebreeënen noemt dat 'verval' (5:12-14). Leven dat niet groeit, is ziek. Een preek die diep graaft om schatten aan het licht te brengen, is voor velen al snel te moeilijk. We zijn dan tevreden met een minimum en niet uit op vervulling met de Geest en de liefde van Christus.

Wees niet kinderachtig

Wie vervuld raakt van de Geest van Christus (Ef. 5:18), gaat met andere ogen zien en met andere oren horen en met een andere mond spreken. Hij hoort en beziet de dingen vanuit Christus, Wiens voetstappen hij verlangt te drukken. Zijn geloof zal niet breken door lijden, aanvechtingen, beproevingen en te-

leurstellingen. Hij heeft een geestelijk incasseringsvermogen ontwikkeld. Hij heeft veerkracht, geduld, uithoudingsvermogen.

In het geloof gaan wij vertrouwelijk met de Heere om, zoals een kind met vader. Ondertussen beseffen we wel dat Hij de gans Andere is. Dat is een duidelijk aspect van wat klassiek 'de vreze des Heeren' heet. We hebben God lief boven alles. We gehoorzamen, buigen en bukken voor Hem. We tonen hoge eerbied en achting voor Hem. De trits 'praat, daad, gewaad' geeft daar uitdrukking aan. De vreze des Heeren doortrekt ons leven. Het opzoeken van grenzen getuigt niet van geestelijke volwassenheid.

Ambtelijk gezag

Dat geldt eveneens het ingaan tegen het ambtelijk gezag in de gemeente en het aanstoot geven door ons gedrag. Welke geest drijft ons om als man in

'Wie geestelijk volwassen is, is geworteld en gefundeerd in de liefde, heeft een geestelijk onderscheidingsvermogen en de gezindheid van Christus'

korte broek met schreeuwerig shirt aan het heilig avondmaal te verschijnen? Daar is gemakkelijk een hele discussie over te voeren, maar getuigt dat van geestelijke volwassenheid? Een sprekend voorbeeld geeft Paulus (1 Kor. 8:4-7). Hij zag geen verhindering om offervlees te eten dat gekocht was bij een heidense

tempel. Breng je echter je medebroeder of -zuster daardoor in verwarring, laat het dan vooral! Wie geestelijk onvolwassen is, kan er niet toe komen eigen overtuiging te parkeren om de (zwakke) naaste niet te kwetsen. Hij gedraagt zich als een verwend kind.

Het is juist eigen aan geestelijke volwassenheid rekening te houden met de ander. Als de liefde van Christus zo ver reikt dat Hij Zijn leven voor zondaren heeft gegeven, zou ik dan niet bereid zijn dingen te doen of te laten die mijn naaste verwarren, of – in het geval van het heilig avondmaal – zijn zegen wegnemen?! Paulus was in dat geval bereid om nooit meer vlees te eten. Echte liefde is offerbereidwillig. Zo kon Paulus omwille van de Joden en ten diepste natuurlijk om de voortgang van het Evangelie, Timotheüs, zijn medearbeider, besnijden. Hoe anders de discipelen van Jezus. Zij gedroegen zich voor Pasen maar al te vaak als kinderen. En dan niet in de zin zoals de Heiland bedoelde toen Hij zei dat we moeten worden als kinderen (Mat. 18:1-5). Hij riep niet op tot kinderachtig gedrag. Daarom las hij hen de les als zij onderling weer eens competitie voerden over de vraag wie van hen de belangrijkste was.

Verdiensten van Christus

Paulus legt de vinger bij onvolwassen gedrag in de gemeente van Korinthe (1 Kor. 3:3 e.v.). Er is partij- en richtingensrijd, afgunst en twist die niets van doen heeft met het waarheidsgehalte van de prediking. Men gedraagt zich niet als *teleioi*, volwassenen, maar als *nepioi*, kinderen. Wie geestelijk volwassen is, is geworteld en gefundeerd in de liefde (Ef. 3:17), heeft een geestelijk onderscheidingsvermogen (1 Kor. 2:15) en de gezindheid van Christus (Fil. 3:15). Is het goed, dan staat hij vast in 'heel de wil van Christus' (Kol. 4:2). Dan hebben we geduld met elkaars zwakheden. We hebben ons geoefend in godsvrucht en dus ook in zelfverloochening. In Hebrëen 6 lezen we (vs. 4,5) wat God gedaan heeft in de gemeente. Als er geen echte groei - verdiepend geloofsleven - is, ligt dat niet aan Hem. Een volwassen geloof put uit de verdiensten van Christus, leeft van Gods beloften en niet van wat mensen je opleggen. Leven in de vrijheid van Christus is leven in verantwoordelijkheid naar God en de naaste, eerlijk en oprecht.

Nader Bekeken is een periodieke uitgave van de Stichting Woord en Wereld en verschijnt 11 x per jaar. De Stichting geeft tevens cahiers uit tot versterking van het gereformeerde leven.

DAGELIJKS BESTUUR VAN
DE STICHTING WOORD EN WERELD
Voorzitter

Ds. J. Wesseling (a.i.)

Secretaris

W. Hindriks

Penningmeester

G.F. Slump

REDACTIE NADER BEKEKEN

Hoofdredactie

Dr. P. Boonstra

Eindredactie

B. Seldenthuis

D.E. Slump-Schoonhoven

Redactie

Ds. S.M. Alserda

Drs. H.J. Boiten

Ds. C. van Dijk

Dr. B. van Egmond

Drs. B.P. Hagens

Drs. J.W. van der Jagt

Ds. P.L. Storm

Redactiesecretariaat

Ds. S.M. Alserda

Melkweg 49, 7904 ER Hoogeveen

Tel.: 06-165 61 146

Mail: redactie@woordenwereld.nl

Medewerkers Nader Bekeken

Dr. H.H. van Alten, Pretoria ZA

Ds. J. Beekhuis, Hoogeveen

Drs. L. Bezemer, Hattem

Drs. F.J. Bijzet, Emmen

J.H. Bollemaat, Dalfsen

H. Boomstra, Den Helder,

tekeningen/cartoons

A.C. Breen, Dunsborough, WA

Drs. E. Brink, Waddinxveen

Drs. J.J. Burger, Veenendaal

Ds. H. Drost, Grafhorst

Ds. P. Drost, Übelbach (Oostenrijk)

Drs. L.W. de Graaff, Heerde

Dr. A.N. Hendriks, Amersfoort

Prof. dr. P.H.R. van Houwelingen,

Kampen

Prof. dr. G. Kwakkel, Kampen

Ds. R.Th. Pos, Steenwijk-

G. Slings, Lelystad

Ds. A. van der Sloot, Steenwijk

Dr. R.T. te Velde, Wezep

Dr. H. Veldman, Zuidhorn

Ds. J. Wesseling, Veenendaal

Drs. Joh. de Wolf, Amersfoort

Ds. G. Zomer Jzn., Nieuwendijk

Basisonderwerp: Studio TinekeWerk

Vormgeving, prepress, fotografie:

Studio Bert Gort, Grijskerk

Druk: VellendrukkerijBDU bv.,

Barneveld

Gesproken versie: Nader Bekeken

is ook op Daisy-cd en Webbox

verkrijgbaar.

Inlichtingen: Chr. Bibl. voor Blinden

en Slechtzienden,

tel. 0341-56 54 77, e-mail

klantenservice@cbb.nl.

U kunt ons steunen door uw voor de belasting aftrekbare giften te storten op rekening NL42 RABO 0324 6259 01 ten name van de Stichting Woord en Wereld. Zij die de stichting testamentair willen gedenken, kunnen gebruikmaken van de volgende formulering: Ik legateer (... bedrag invullen ...) vrij van kosten aan de Stichting Woord en Wereld, statutair gevestigd te Haarlemmermeer. Wij zijn een ANBI-instelling.

Adreswijzigingen
en/of opzeggingen

INTERNET:

- www.woordenwereld.nl
- woordenwereld@spabonneservice.nl
- naderbekeken@spabonneservice.nl

POSTADRES:

- Woord en Wereldabonneservice,
Postbus 105,
2400 AC Alphen aan den Rijn

TELEFOON:

- 088 - 110 20 42
- 0172 - 47 60 85

Beëindiging abonnement:

tenminste 4 weken voor het einde van de abonnementsperiode.

Bezorgklachten:

www.woordenwereld.nl/klantenservice

Meer informatie en abonnements-
voorwaarden op www.woordenwereld.nl

Abonnementsprijzen:

- Nader Bekeken € 46,50
- Nader Bekeken (buitenland Europa) € 95,50
- Nader Bekeken (buitenland overig) € 107,00
- Nader Bekeken studenten € 27,50
- Nader Bekeken cadeau-abonnement € 23,25
- Nader Bekeken PDF € 27,50
- Nader Bekeken PDF (buitenland Europa) € 39,50
- Nader Bekeken PDF (buitenland overig) € 51,25

Prijzen losse verkoop:

- Nader Bekeken € 4,75 (incl. verzendkosten)
- Cahier € 15,50 (incl. verzendkosten)
- Cahier PDF € 8,00

Bankrekeningnummer:

NL 75 INGB 0007 2255 58

Bic-code: INGBNL2A

Deze tarieven gelden bij machtiging (automatische incasso).

Voor betaling per acceptgirokaart of per eigen overschrijving geldt een opslag van € 2,-

Bankrekeningnummer voor giften:

NL42 RABO 0324 6259 01

De stichting Woord en Wereld heeft geprobeerd alle rechthebbenden te achterhalen en in te lichten. Mocht de vermelding van eigenaar of copyright onjuist of onvolledig zijn, neemt u dan contact op met de redactie.

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd worden en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 1380 - 3034

www.woordenwereld.nl

Neem nu een jaarabonnement
en ontvang de special
'De bijbel of een biertje' gratis!

Ga voor het afsluiten van een abonnement
naar www.woordenwereld.nl

Kijk eens
op onze
website!

www.woordenwereld.nl

Daarop kunt u:

- de laatste nummers van Nader Bekeken bekijken;
- het artikel van de maand uit de laatste nummers downloaden;
- nummers die langer dan een jaar geleden verschenen zijn downloaden;
- informatie over de cahiers van Woord en Wereld vinden;
- met de zoekfunctie allerlei onderwerpen vinden waarover iets geschreven is.

Ik ben een zeiler...

Ik ben een zeiler op Uw matelooze zeeën,
Die aan Uw verre, veil'ge kusten rustloos slaan;
Al lokken allerzijds mij vele vreemde reeën,
Gij hebt mijn koers bepaald: 't gaat op Uw haven aan.

Ik ben een zeiler op de zee van Uw genade;
Gij hebt mij ingescheept; Gij blijft altoos mijn doel.
Gij zijt het vast kompas, waarmee ik ga te rade,
Gij zijt de milde wind, die 'k in mijn zeilen voel.

Al sta ik zelf aan 't stuur, ik weet U aan mijn zijde;
Gij vormt mij tot Uw knecht, die op Uw wenken let.
En werpt G' Uw stormwind los, 'k vertrouw op Uw geleide:
Geen stormvlaag overstemt voor U ooit mijn gebed!

Bij wijlen mag 'k mijn schip in Uwe stilte sturen,
Waar ik mij zelf zoo gansch en al in U verlies,
Dat 'k slechts dit ééne smeek: Heer, mocht dit heil toch duren!
Niets, niets meer buiten U dat ik nu nog verkies!

Maar dan doet weer Uw wind mijn zeilen zachtkens zwellen,
En 'k schik mij, dienstbereid, weer naar Uw wenk en wil;
De reis kort al meer op; de vaart gaat zich versnellen:
Wat G' ook beveelt, o Heer, dat ik 't niet dwaas bedill'!

Loopt straks de reis ten eind en nader ik de stranden,
Waar, dreigement des doods, Uw zwaarste zeeën staan,
Neem, trouwe Loods, mij 't stuur dan uit de zwakke handen,
En doe mij, stil-verrukt, Uw haven binnengaan!

A. WAPENAAR (1883-1967)

UIT: *OPWAARTSCHE WEGEN*, JRG 4 (1926-1927)

Een wat ouderwets gedicht,
maar nog erg de moeite waard.
Ik kwam daarvan een paar regels
tegen op een rouwkaart.
Het is helemaal geschreven van-
uit het oogpunt van een gelovige
zeeman.

De beelden zijn allemaal ont-
leend aan de zee en het zeilen.
Prachtige regels: Gij zijt het vast
kompas, waarmee ik ga te rade,
Gij zijt de milde wind, die 'k in
mijn zeilen voel.

De slotverzen gaan over zijn
sterven:

de vaart gaat zich versnellen:
Wat G' ook beveelt, o Heer, dat
ik 't niet dwaas bedill'! = afkeur.
En doe mij, stil-verrukt, Uw
haven binnengaan!

Ook een niet-zeeman kan zich
dit vers toeëigenen.
Het gaat dan om het schip van
zijn leven,
dat Gods haven binnenvaart met
Christus als trouwe Loods!

Dit lijkt me een toepasselijk slot
van 25 jaar gedichtbespreking
voor Nader Bekeken.